

מיצ"ב תשע"ח

מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית

זמר

נתוני הרשות המקומית בשנת הלימודים תשע"ח
סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בחטיבות העליונות

ניסן תשע"ט • אפריל 2019

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת להגיש לך דוח ובו ריכוז נתונים ממבחני ההישגים וסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בבתי ספר **ברשות המקומית שהשתתפה במיז"ב** בשנה"ל תשע"ח. נתוני המיז"ב המדווחים כוללים ממצאים ממבחני ההישגים ומשאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית. המיז"ב – "מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית" – מספק למנהל בית הספר ולאנשי צוותו מערכת מדדים המסייעים לקבוע יעדים בית ספריים לשם בקרה וניטור של התהליך הלימודי ולשם הקצאה יעילה של משאבים. בה בעת, המיז"ב מספק גם תמונת מצב מערכתית ברמות שונות (ארצית, מחוזית ורשותית).

מטרת דוח זה היא לתת תמונה מקיפה ושיטתית של מערכת החינוך הרשמית ברשות המקומית בשנה זו. הדוח מורכב מארבעה חלקים. שני חלקים עוסקים במבחני ההישגים בבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים: חלק א. תמונה מורחבת של ההישגים בשנה"ל תשע"ח, חלק ב. תמונה רב-שנתית של ההישגים בשנים תשס"ט-תשע"ח. שני חלקים נוספים עוסקים בנושאי **האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית**: חלק ג. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ח ותמונה רב-שנתית בשנים תשס"ט-תשע"ח בבתי ספר היסודיים וחטיבות הביניים, חלק ד. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ח ותמונה רב-שנתית בשנים תשע"ד-תשע"ח בחטיבות העליונות.

מתכונת ההערכה עודכנה בתשע"ה ולפיה חולקו בתי הספר לשלוש קבוצות ארציות, כך שכל קבוצה היא מדגם מייצג של כלל בתי הספר בארץ. בתי ספר בכל קבוצה משתתפים במיז"ב החיצוני ובסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית אחת לשלוש שנים. בתשע"ח השתתפו במיז"ב החיצוני בתי הספר ברשות המקומית שנכללו בקבוצה 1.

חלוקת בתי הספר לקבוצות המיז"ב התחשבה בפיזורם על פני הרשויות המקומיות. ברשות מקומית **קטנה** נכללו כל בתי הספר ברשות בקבוצה, כך שכל בתי הספר ברשות משתתפים במיז"ב אחת לשלוש שנים; ברשות מקומית **בינונית** חולקו בתי הספר ברשות לשתי קבוצות (כמחצית מבתי"ס ברשות בכל אחת מהקבוצות), כך שהרשות משתתפת בשנתיים מתוך שלוש השנים הנכללות במחזור המיז"ב; ברשות מקומית **גדולה** חולקו בתי הספר לשלוש קבוצות מיז"ב, כך שמדי שנה משתתף במיז"ב כשליש אחר של בתי הספר ברשות. פרטים נוספים על מתכונת המיז"ב המעודכנת מפורסמים באתר [ראמ"ה](#).

ממצאי האקלים והסביבה הפדגוגית במיז"ב נועדו לספק תמונת מצב רשותית כפי שהיא עולה מהשאלונים שהועברו לתלמידים ומהראיונות שנערכו עם המורים בבתי הספר ברשות. סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיז"ב עוסקים בשורה של נושאים מחיי בית הספר, כדוגמת היחסים בין באי בית הספר, תחושת היעדר מוגנות ואלימות, האווירה הלימודית בכיתות ומחוצה להן, עידוד למעורבות חברתית ועוד. נתונים אלה מוצגים בליווי נתונים ארציים רלוונטיים וכוללים אף הם השוואות רב-שנתיות.

הדוח המוגש לכם הוא פרי עבודה של צוות ראמ"ה ועימו שותפים רבים: שלוש החברות הזכייניות – מטח (פיתוח המבחנים), טלדור (תפעול המבחנים), המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (עיבוד הנתונים); ועדות ההיגוי בכל תחום דעת (שכללו את המפמ"ר או את נציגו, וכן אנשי אקדמיה, נציגים ממטה המשרד ומדריכים ומורים ממגזרים שונים); נציגי מטה משרד החינוך בתחום האקלים הבית ספרי (האגף לחינוך יסודי, האגף לחינוך על-יסודי, שפ"י ומינהל חברה ונוער) ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו נתונה לכולם.

אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה יסייעו ליישם טוב יותר עקרונות של תרבות בית ספרית התומכת בתהליכי הוראה ולמידה איכותיים ומעמיקים, לקדם את מערכת החינוך ובכך לאפשר לכל ילדה וילד בישראל למצות את מיטב יכולתם.

ב ב ר כ ה,
ח. גליקמן
ד"ר חגית גליקמן
מנכ"לית ראמ"ה

7	הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות
7	על אודות נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב
8	ההשתתפות בסקרי המיצ"ב
9	הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב – נתוני ההיגדים והמדד המסכם
9	קבוצות האוכלוסייה שנתוניהן מדווחים
11	השוואת נתוני הרשות לנתונים ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה
13	נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית – לפי סקרי המיצ"ב בשנת תשע"ח
13	שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית
14	ריכוז הממצאים בשנת תשע"ח
16	פרק 1. אקלים בית ספרי לפי דיווחי תלמידים
16	1.1 שביעות רצון
16	1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בקרב התלמידים
19	1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר
19	1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
22	1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
25	1.3 תחושת מוגנות וביטחון
25	1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים
28	1.3.2 מעורבות באירועי אלימות
32	1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
35	1.3.4 מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות
37	1.4 משמעת והתנהגות
37	1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה
40	פרק 2. אקלים בית ספרי לפי דיווחי מורים
40	2.1 שביעות רצון
40	2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית הספר
44	2.2 יחסים בין בית הספר לבין ההורים
44	2.2.1 שותפות הורים בבית הספר
47	פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים
47	3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה
47	3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
50	3.1.2 מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
52	3.1.3 תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
55	3.1.4 תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
57	3.1.5 תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים
59	3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה
59	3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
62	3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
65	3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית
67	3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
70	3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית הספר
70	3.3.1 מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
73	3.3.2 מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

76	3.3.3 פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט
78	3.3.4 פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות
79	פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים
79	4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה
79	4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית הספר
82	4.2 תרבות בית ספרית תומכת למידה
82	4.2.1 ניהול פיתוח הצוות החינוכי
85	4.2.2 תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר
87	4.2.3 תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
89	4.2.4 עבודה שיתופית של מורים בבית הספר
92	4.2.5 קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר
94	4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית הספר
94	4.3.1 מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

רשימת הלוחות

- לוח 1: מספר המשיבים ברשות המקומית בראיונות ובשאלונים ושיעורם (באחוזים)..... 13
- לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות המקומית..... 14
- לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית ספרי לפי דיווחי מורים ברשות המקומית..... 14
- לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות המקומית..... 15
- לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות המקומית..... 15

רשימת התרשימים

- 17 תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר
- 18 תרשים 2: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות
- 20 תרשים 3: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
- 21 תרשים 4: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים בתשע"ח ובשנים קודמות
- 23 תרשים 5: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
- 24 תרשים 6: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בתשע"ח ובשנים קודמות
- 26 תרשים 7: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר
- 27 תרשים 8: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות
- 29 תרשים 9: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות
- 31 תרשים 10: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בתשע"ח ובשנים קודמות
- 33 תרשים 11: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
- 34 תרשים 12: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט בתשע"ח ובשנים קודמות
- 35 תרשים 13: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות
- 36 תרשים 14: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות בתשע"ח ובשנים קודמות
- 38 תרשים 15: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה
- 39 תרשים 16: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה בתשע"ח ובשנים קודמות
- 41 תרשים 17: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר
- 43 תרשים 18: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות
- 45 תרשים 19: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית הספר
- 46 תרשים 20: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות
- 48 תרשים 21: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
- 49 תרשים 22: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה בתשע"ח ובשנים קודמות
- 50 תרשים 23: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
- 51 תרשים 24: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים בתשע"ח ובשנים קודמות
- 53 תרשים 25: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
- 54 תרשים 26: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות בתשע"ח ובשנים קודמות
- 55 תרשים 27: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
- 56 תרשים 28: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות בתשע"ח ובשנים קודמות
- 57 תרשים 29: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים
- 58 תרשים 30: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים בתשע"ח ובשנים קודמות
- 60 תרשים 31: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
- 61 תרשים 32: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בתשע"ח ובשנים קודמות
- 63 תרשים 33: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
- 64 תרשים 34: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות בתשע"ח ובשנים קודמות
- 65 תרשים 35: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית
- 66 תרשים 36: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית בתשע"ח ובשנים קודמות
- 68 תרשים 37: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
- 69 תרשים 38: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בתשע"ח ובשנים קודמות
- 71 תרשים 39: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
- 72 תרשים 40: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית בתשע"ח ובשנים קודמות
- 74 תרשים 41: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

75	תרשים 42: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה בתשע"ח ובשנים קודמות
77	תרשים 43: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט
78	תרשים 44: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות
80	תרשים 45: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר
81	תרשים 46: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות
83	תרשים 47: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי
84	תרשים 48: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי בתשע"ח ובשנים קודמות
86	תרשים 49: דיווחי המורים על תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר
88	תרשים 50: דיווחי המורים על תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
90	תרשים 51: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית הספר
93	תרשים 52: דיווחי המורים על קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר
95	תרשים 53: דיווחי המורים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
96	תרשים 54: דיווחי המורים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית בתשע"ח ובשנים קודמות

הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות

על אודות נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית במי"צ"ב

דוח המי"צ"ב הרשותי עוסק באקלים ובסביבה הפדגוגית בבתי הספר ברשות המקומית, כפי שתלמידי החטיבה העליונה (שכבות י"א-י"ב) ומוריהם תופסים אותם ומדווחים עליהם בסקרי המי"צ"ב. נתוני התלמידים והמורים מתייחסים למגוון נושאים הקשורים לאקלים ולסביבה הפדגוגית בבית הספר. איסוף נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית במסגרת המי"צ"ב נועד לסייע בכל הנוגע להצבת יעדים, לתכנון ולמעקב בכמה תחומים: האווירה הבין-אישית, האינטראקציה הלימודית ותחושות המוטיבציה והמסוגלות הלימודית בקרב התלמידים, המעורבות החברתית-ערכית ועוד. על אף חשיבותם של הנתונים שמוצגים להלן והעניין שבהם, חשוב לזכור כי הם מציינים תמונת מצב כללית בלבד. חיי בית הספר עשירים, מורכבים ורבי-פנים, והנתונים המוצגים כאן אינם יכולים לספק תמונה מעמיקה של כלל התרבות הבית ספרית ברשות המקומית. כדי להבין את המצב לעומק ולזהות את הסיבות להיווצרותו יש צורך בבדיקות נוספות ובנתונים נוספים ממגוון מקורות. עם זאת, נתוני המי"צ"ב עשויים להתוות כיוונים לחשיבה, לדיון ולבחינה נוספת.¹

סקרי המי"צ"ב הועברו במהלך ינואר-מרץ 2018 בחטיבות העליונות ברשות מקבוצה 1. חלוקת בתי הספר לקבוצות המי"צ"ב התחשבה בפיזורם על פני הרשויות המקומיות. ברשות מקומית קטנה נכללו כל בתי הספר ברשות בקבוצה, כך שכל בתי הספר ברשות משתתפים במי"צ"ב אחת לשלוש שנים; ברשות מקומית בינונית חולקו בתי הספר ברשות לשתי קבוצות (כמחצית מבתי"ס ברשות בכל אחת מהקבוצות), כך שהרשות משתתפת בשנתיים מתוך שלוש השנים הנכללות במחזור המי"צ"ב; ברשות מקומית גדולה חולקו בתי הספר לשלוש קבוצות מי"צ"ב, כך שמדי שנה משתתף במי"צ"ב כשליש אחר של בתי הספר ברשות.

הרשות המקומית זמר מסווגת על פי מספר בתי הספר שבתחומה כרשות קטנה.

במסגרת סקרי המי"צ"ב הועברו שאלונים לתלמידי כיתות י"א ונערכו ראיונות טלפוניים עם מחנכים ועם מורים. השאלונים הועברו לתלמידים ללא זיהוי ברמת התלמיד אלא רק ברמת הכיתה וברמת בית הספר שאליהם משתייך התלמיד. סקרים דומים בנושאי האקלים והסביבה הפדגוגית נערכו גם בקרב תלמידים בשכבות ה'ט' ובקרב מורים ביסודי ובחט"ב. נתונים רשותיים מסקרים אלה מועברים לידיכם בדיווח נפרד.

השאלונים הועברו למורים ולתלמידים בשני נוסחים. נוסחים אלו חופפים בעיקרם, למעט כמה נושאים נבחרים הייחודיים לכל נוסח. מבנה זה מאפשר לקבל מידע על מגוון רחב יותר של נושאים, מבלי להכביד על התלמידים ועל המורים בסקרים ארוכים יתר על המידה. כל הנושאים המדווחים להלן משותפים לשני הנוסחים והועברו בכל בתי הספר המשתתפים בסקרים.

בנושאי האקלים הבית ספרי נכללים, בין היתר, שביעות הרצון של התלמידים והמורים מבית הספר; יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר; הביטחון האישי ותחושת המוגנות של התלמידים. בהקשר של הסביבה הפדגוגית בבית הספר נבדקים בין היתר: דרכי הוראה-למידה-הערכה, חינוך חברתי-ערכי בבית הספר ותרבות בית ספרית תומכת למידה.

¹ בתשע"ח שיעור גבוה יותר של מורים נסקרו בשפה הערבית בהשוואה לשנים קודמות. מכיוון שתיתכן השפעה של שפת הסקירה על אופני הדיווח של המורים מוצע לבחון את הנתונים בזהירות הראויה.

נתונים רשתיים בנושאים נוספים שנכללו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית מפורטים בקובץ אקסל נפרד שהועבר לרשות המקומית. בדיווח הנוכחי מוצגת גם השוואה רב-שנתית של נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות בשנים תשע"ד-תשע"ח.

מקצת הנושאים נבדקו הן בקרב מורים והן בקרב תלמידים: שביעות רצון ומאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית. כדאי לבחון את ההלימה שבין תפיסות המורים לתפיסות התלמידים בנושאים אלו כבסיס ראשוני לדיון וללמידה. עם זאת, חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בהשוואות אלו בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדק בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

הדיווח על הנושאים השונים בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית שהועברו לתלמידים ולמורים כולל את נתוני המדד המסכם ואת נתוני ההיגדים בעבור כלל בתי הספר ברשות וכן חלוקה לבתי ספר דוברי עברית ודוברי ערבית (כאשר הדבר רלוונטי מבחינת הרכב בתי"ס ברשות). כמו כן, הנתונים בבתי ספר דוברי עברית מוצגים בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי וממלכתי-דתי. נוסף על כך, מוצגים לצד הנתונים הרשתיים ממוצעים מקבילים בבתי ספר מרשויות בעלות **רקע חברתי-כלכלי דומה** (על פי סיווג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) המשתייכות לאותו מגזר שפה (ר' הסבר בהמשך).

הנתונים בדיווח זה מחושבים ברמת התלמיד או המורה, כלומר כאשר יחידת הניתוח היא התלמיד או המורה. כך למשל, מוצג שיעור התלמידים ברשות המקומית שמסכימים עם הנאמר בהיגד מסוים בהשוואה לשיעור המקביל בקרב כלל התלמידים בארץ.

בפרקים 1 ו-2 של הדיווח הנוכחי מוצגים נתוני האקלים הבית ספרי ברשות המקומית לפי דיווחי תלמידים ומורים, בהתאמה, ובפרקים 3 ו-4 מוצגים נתוני הסביבה הפדגוגית של התלמידים והמורים.

ההשתתפות בסקרי המיצ"ב

כאמור, הנתונים המדווחים בחלק זה של הדוח מתבססים על שאלונים שהועברו במהלך ינואר-מרץ 2018 בכל בתי הספר מקבוצה 1 ברשות המקומית שהשתתפו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בתשע"ח. במסגרת זו הועברו שאלונים לתלמידי כיתות י"א ונערכו ראיונות טלפוניים עם מחנכים ועם מורים המלמדים בחטיבות העליונות. השאלונים הועברו לתלמידים ללא זיהוי ברמת התלמיד אלא רק ברמת הכיתה וברמת בית הספר שאליהם הוא משתייך.

בפתחו של הדיווח מוצגים נתוני ההשתתפות בסקרים המפורטים את מספר התלמידים והמורים שהשיבו על הסקרים בפועל. כמו כן מוצג שיעורם של המשיבים בפועל מתוך כלל המורים והתלמידים הרלוונטיים שהיו אמורים להשיב על סקרי המיצ"ב על פי דיווחי בתי הספר. המידע על מספר המשתתפים בסקרי המיצ"ב ועל שיעורם מסייע להבנת הממצאים המדווחים בפרקים הבאים.

הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב – נתוני ההיגדים והמדד המסכם

בנושאים שבהם עוסקים הסקרים הוצגו למשיבים כמה היגדים המתארים היבטים שונים של הנושא. במרבית המקרים התבקשו המשיבים לציין באיזו מידה הם מסכימים עם הנאמר בהיגד על סולם בן חמש דרגות – (1) "מאוד לא מסכים"; (2) "לא כל כך מסכים"; (3) "קצת מסכים"; (4) "מסכים"; (5) "מסכים מאוד". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("מסכים" או "מסכים מאוד") כמסכימים עם ההיגדים ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בהמשך הדיווח.

בעבור מרבית הנושאים חושב מדד מסכם המתאר את התמונה הכללית בנושא מעבר להיבטיו השונים. ברוב הנושאים המדד המסכם הוא הממוצע של אחוזי המסכימים עם הנאמר בהיגדים המרכיבים את המדד בקרב תלמידים או מורים. בהתאם לכך, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100 אחוזים. בחלק מהנושאים, כגון מעורבות באירועי אלימות, נעשה שימוש בסולם תשובות שונה מזה המתואר לעיל. פירוט לגבי סולם התשובות ואופן חישוב המדד המסכם של נושאים אלה מופיע בהמשך הדיווח בתתי-הפרקים הרלוונטיים. נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו מוצגים ברמה הרשותית וברמה הארצית.

בעבור מקצת הנושאים לא חושב מדד מסכם. בדיווח הנוכחי מוצגים נתוני הנושאים שבעבורם חושב מדד מסכם.

קבוצות האוכלוסייה שנתוניהן מדווחים

בדיווח זה מפורטים נתוני הרשות ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים. הנתונים מדווחים להלן בעבור כלל השכבות י'-י"א (נתוני תלמידים)/כלל המורים (נתוני מורים) בהתייחס לקבוצות הבאות ברשות ובארץ:

1. כלל בתי הספר

2. בתי ספר דוברי ערבית

לתשומת ליבך: כל בתי הספר ברשות הם דוברי ערבית, ועל כן קבוצה זו מהווה גם את קבוצת כלל בתי"ס ברשות המקומית.

ראוי לזכור כי גם כאשר נתוניה של רשות מקומית מושווים לנתונים ארציים מקבילים, ייתכן שההרכב של אוכלוסיית התלמידים ושל בתי הספר ברשות המקומית שונה במידה ניכרת מהרכבם בכלל הארץ. על כן, במקרים אלו תקפות ההשוואה לנתון הארצי מוגבלת.

הערה: בבתי ספר שש שנתיים הכוללים חטיבת ביניים וחטיבה עליונה ייתכנו מורים המלמדים בו-זמנית בשתי החטיבות. כדי שלא לסקור אותם פעמיים, מורים אלה נשאלו רק לגבי אחת מהחטיבות שבהן לימדו. על כן, נתוני המורים המדווחים להלן נוגעים למורים שנכללו בסקר החטיבה העליונה בלבד.

לתשומת ליבך

- נתונים רשתיים אינם מדווחים במסגרת הדיווח הנוכחי כאשר מספר המשיבים בקבוצת הדיווח קטן מ-25. במקרים אלה לא מדווחים הנתונים הרשתיים בתרשימים ובמקומם מוצג הסימון "-".
- נתוני קבוצת דיווח ברשות (בתשע"ח או בשנים קודמות) אינם מוצגים בדיווח הנוכחי אם בשנה נתונה נתוני הרשות מבוססים על בית ספר יחיד שנתוניו לא דווחו ברמה הבית ספרית מאחר שהוא לא עמד במספר המשיבים או בשיעור המשיבים המינימלי הנדרש לדיווח ברמה הבית ספרית.
- במקרים בהם לא מדווחים נתוני תשע"ח של קבוצת דיווח נתונה (כגון דוברי עברית/ערבית ברשות) – לא מדווחים בעבורה גם נתוני העבר.
- אם שיעור המשיבים קטן מ-80%, יש להתייחס לנתוניהם במשנה זהירות, כיוון שהם אינם בהכרח מייצגים נאמנה את תמונת המצב הרשתי.

השוואת נתוני הרשות לנתונים ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה

המאפיינים החברתיים-כלכליים של התלמידים עשויים להשפיע על הישגיהם ועל תפיסותיהם את בית הספר. בשל חשיבות המאפיינים החברתיים-כלכליים של תושבי הרשות בדיווח הנוכחי מוצגים גם ממצאי קבוצת השוואה החברתית-כלכלית של הרשות המקומית. בקבוצה זו נכללות רשויות מקומיות מאותו מגזר שפה שהרקע החברתי-כלכלי של תושביהן דומה לרקע החברתי-כלכלי של תושבי הרשות (להלן "דוברי עברית/ערבית ברשויות מרקע דומה").

קבוצת השוואה החברתית-כלכלית בדיווח מבוססת על סיווג הרשויות המקומיות לעשרה אשכולות חברתיים-כלכליים בפרסום המעודכן ביותר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לשם ניתוח נתוני המיצ"ב קובצו עשרת האשכולות החברתיים-כלכליים לשלוש קבוצות רקע חברתי-כלכלי: נמוך, בינוני וגבוה, וכל רשות שויכה לאחת משלוש קבוצות אלו.

הדיווח בשנת תשע"ח מבוסס על הסיווג שנכלל בפרסומה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2018: "אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית כלכלית של האוכלוסייה 2015". הפרסום המלא מופיע [בקישור](#).

בשנים תשע"ו ותשע"ז התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2016: "[אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2013](#)".

בשנים תשע"ג-תשע"ה התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2013: "[אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2008](#)".

בשנים תשס"ז-תשע"ב התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2009: "[אפיון הרשויות המקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006](#)".

יש לציין כי השוואת נתוני העבר של רשות מקומית נקבעה בהתאם לסיווג החברתי-כלכלי בשנה שבה השתתפה במיצ"ב, גם אם במהלך השנים ניתן לה סיווג שונה. במקצת הרשויות חל שינוי בסיווג האשכול החברתי-כלכלי בעקבות הפרסומים השונים של הלמ"ס, ובעקבות זאת השתנתה קבוצת השוואה החברתית-כלכלית של רשויות אלו במהלך השנים. לדוגמה, רשות שסווגה לפי אשכולות הלמ"ס לקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי בינוני בשנים תשע"ו-תשע"ז יכולה להיכלל בסיווג החדש בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה. במקרה זה נתוני הרשות בשנים תשע"ו-תשע"ז מושווים לקבוצת הרשויות דוברות השפה מרקע חברתי-כלכלי בינוני, ואילו נתוני תשע"ח מושווים לנתוני קבוצת הרשויות הדומות מרקע חברתי-כלכלי גבוה.

נושאים שנוספו לדוחות הרשתיים במהלך השנים

נושאים שדווחו לראשונה בדוחות הרשתיים בשנים תשע"ו-תשע"ח:

דיווחי תלמידים (מדדים שהתווספו בתשע"ו):

- פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט (אופן חישוב המדד השתנה בתשע"ח)
- פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות (אופן חישוב המדד השתנה בתשע"ח)

דיווחי מורים (מדדים שהתווספו בתשע"ו):

- תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר
- תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה (הרכב היגדים שנכללו בנושא השתנה בתשע"ז)
- עבודה שיתופית של מורים בבית הספר (כולל היגדים חדשים שנוספו בתשע"ו)
- קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר (כולל היגדים חדשים שנוספו בתשע"ז)

נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית – לפי סקרי המיצ"ב בשנת תשע"ח

שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית

בלוח הבא מוצגים נתוני המשיבים על סקרי המיצ"ב בנושאי האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות המקומית. הנתונים כוללים פירוט של מספר **התלמידים/המורים** שהשתתפו בסקרי המיצ"ב ושיעורם (באחוזים) מתוך כלל התלמידים/המורים שהיו אמורים להשתתף בהם. כמו כן מפורטים מספר **בתי הספר** שתלמידיהם ומוריהם השתתפו בפועל בסקרים. הנתונים מוצגים בעבור כלל בתי הספר ברשות המקומית.

לוח 1: מספר המשיבים ברשות המקומית בראיונות ובשאלונים ושיעורם (באחוזים)

בתי ספר*	תלמידים/מורים		בתי הספר בזמר
	שיעור משיבים**	מספר	
מספר			
1	75%	39	מורים בחט"ע
1	88%	279	תלמידים בשכבות י-י"א

* בית ספר נחשב משתתף בסקרים בפועל אם לפחות אחד ממוריו או מתלמידיו השיב לסקר.

** נתון זה מתבסס על מספר המורים והתלמידים הרלוונטיים לפי דיווח בתי"ס.

ריכוז הממצאים בשנת תשע"ח

בלוחות הבאים מפורטים נתוני המדדים המסכמים המדווחים בחלק זה של הדוח בעבור מספר נושאים שנבדקו בסקרי האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית בקרב מורים ותלמידים (לפירוט על אופן חישוב המדדים המסכמים ר' הסבר בפרק ההקדמה לעיל). בעבור כל נושא מוצגים נתוני התלמידים או המורים, בכלל בתי הספר דוברי הערבית **ברשות המקומית**. לצד הנתונים הרשתיים מוצגים נתונים ארציים מקבילים המדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור תלמידים בשכבות י"א ובעבור מורים בחטיבות העליונות.

הערה: כאשר מספר המורים או התלמידים המשיבים ברשות המקומית קטן במיוחד נתוניהם אינם מוצגים בלוחות שלהלן.

לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות המקומית

שכבות י"א				אקלים בית ספרי לפי דיווחי תלמידים בזמר
סך הכול		דוברי ערבית		
ברשות	בארץ	ברשות	בארץ	
דיווחי תלמידים				
69%	64%	66%	64%	תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בקרב התלמידים
45%	45%	54%	45%	יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
67%	59%	68%	59%	יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
6%	6%	11%	6%	היעדר תחושת מוגנות של התלמידים*
7%	9%	9%	9%	מעורבות באירועי אלימות*
5%	7%	7%	7%	אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט*
54%	60%	64%	60%	מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות
40%	36%	47%	36%	התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

* בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על היקף רחב יותר של התופעה השלילית הנמדדת.

לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית ספרי לפי דיווחי מורים ברשות המקומית

מורים בחט"ע				אקלים בית ספרי לפי דיווחי מורים בזמר
סך הכול		דוברי ערבית		
ברשות	בארץ	ברשות	בארץ	
דיווחי מורים				
71%	72%	67%	72%	שביעות הרצון של המורים מבית הספר
76%	74%	71%	74%	שותפות הורים בבית הספר

לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות המקומית

שכבות י-י"א				הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים בזמר
סך הכול		דוברי ערבית		
ברשות	בארץ	ברשות	בארץ	
דיווחי תלמידים				
53%	61%	70%	61%	מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
64%	62%	70%	62%	מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
87%	90%	90%	90%	תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
75%	79%	80%	79%	תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
58%	67%	74%	67%	תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים
50%	55%	64%	55%	תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
55%	56%	66%	56%	פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
57%	63%	70%	63%	אסטרטגיות ללמידה עצמית
54%	56%	64%	56%	קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
57%	45%	62%	45%	מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
76%	70%	74%	70%	מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה
36%	20%	22%	20%	פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט
45%	38%	35%	38%	פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות

לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות המקומית

מורים בחט"ע				הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים בזמר
סך הכול		דוברי ערבית		
ברשות	בארץ	ברשות	בארץ	
דיווחי מורים				
64%	70%	76%	70%	הוראה דיפרנציאלית בבית הספר
40%	51%	58%	51%	ניהול פיתוח הצוות החינוכי
63%	69%	77%	69%	תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר
69%	84%	83%	84%	תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
76%	75%	80%	75%	עבודה שיתופית של מורים בבית הספר
72%	71%	76%	71%	קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר
69%	66%	66%	66%	מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

פרק 1. אקלים בית ספרי לפי דיווחי תלמידים

פרק האקלים הבית ספרי לפי דיווחי התלמידים עוסק בהיבטים רבים ומגוונים של האקלים החינוכי-חברתי בבית הספר, כפי שהם נתפסים בעיני התלמידים. היבטים אלו כוללים שביעות רצון ותחושת שייכות של התלמידים לבית הספר; יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר; תחושת הביטחון האישי ותחושת המוגנות של התלמידים ומשמעת וכללי ההתנהגות בכיתות.

1.1 שביעות רצון

1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בקרב התלמידים

פרק האקלים לפי דיווחי התלמידים פותח בסוגיה הבסיסית של תחושת שביעות הרצון והשייכות של התלמידים למוסד שבו הם לומדים. בהתייחס לסוגיה זו, הנתונים שלהלן עוסקים בתחושתם הכללית החיובית של התלמידים כלפי בית הספר, והם בוחנים באיזו מידה השהייה בבית הספר באופן כללי היא חוויה חיובית ונעימה לפי תפיסת התלמידים.

הערה: בהמשך הדיווח יוצגו נתונים בדבר שביעות רצונם של המורים מבית הספר. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים בנושא זה (ר' פירוט נוסף בפרק ההקדמה).

תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשות מקומית 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
<p>100% 50% 0%</p> <p>64% 69% 66% 66%</p>	<p>המדד המסכם:</p> <p>תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בקרב התלמידים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
<p>50% 63% 64% 64%</p>	<p>"אני אוהב להיות בבית הספר".</p>
<p>74% 72% 68% 68%</p>	<p>"גם אילו הייתי יכול, לא הייתי עובר לבית ספר אחר".*</p>
<p>67% 72% 67% 66%</p>	<p>"טוב לי בבית הספר".</p>

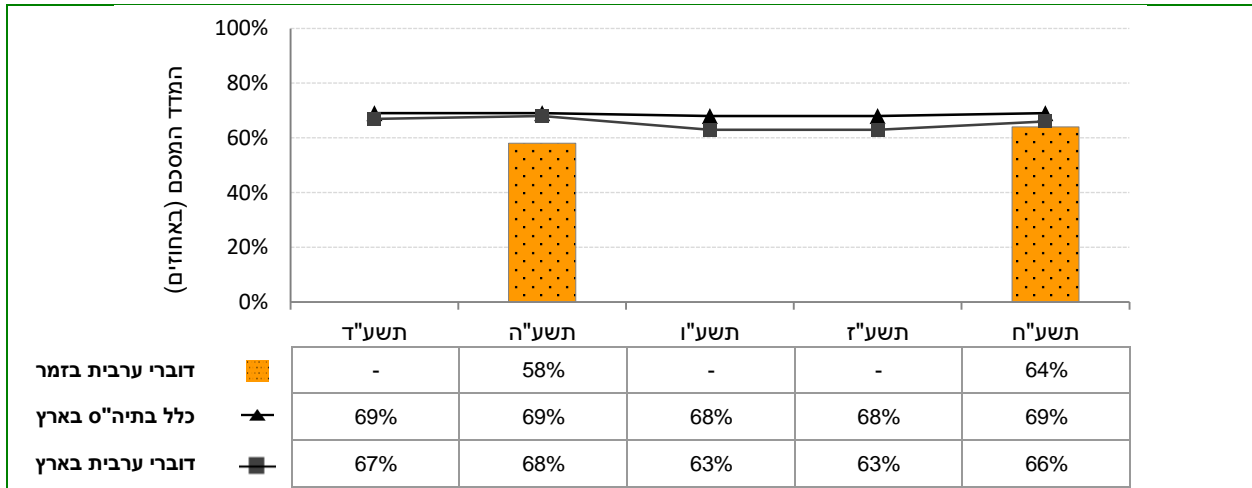
* היגד זה נוסח בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסח מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגד זה משקף תחושה כללית טובה יותר. נוסח ההיגד המקורי: "אילו הייתי יכול, הייתי עובר לבית ספר אחר".

דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בקרב התלמידים" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 2: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות

1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית הספר

יחסים בין-אישיים טובים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד מיטבי של בית הספר. תת-פרק זה עוסק ביחסים הבין-אישיים בין התלמידים למורים ובין התלמידים לחבריהם לכיתה (תתי-פרקים אחרים עוסקים במעורבות ההורים מנקודת מבטם של המורים).

בהקשר זה מדווחים הנושאים הבאים: יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים ויחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה.

1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

בתת-פרק זה מוצגים ממצאים מדיווחי תלמידים על מערכת היחסים ביניהם לבין צוות המורים. יחסים אלו הם התשתית לבניית תהליכי הוראה ולמידה באופן שיוצר אווירה בין-אישית חיובית ומעצימה.

תרשים 3: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

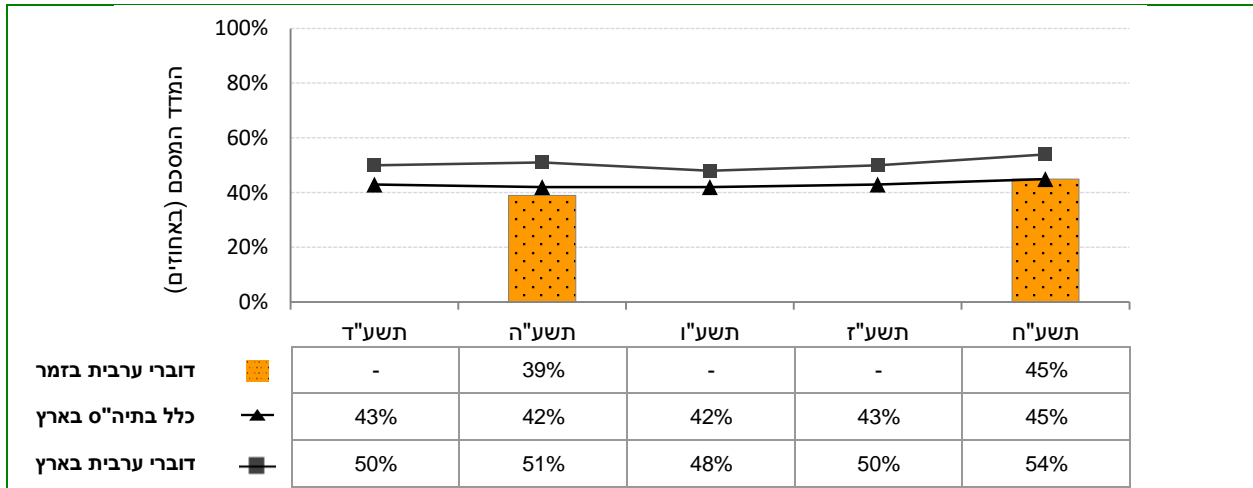
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
<p>100% 50% 0%</p> <p>45%</p> <p>45%</p> <p>54%</p> <p>53%</p>	<p>המדד המסכם:</p> <p>יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
<p>85%</p> <p>67%</p> <p>82%</p> <p>82%</p>	<p>"יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי".</p>
<p>30%</p> <p>31%</p> <p>41%</p> <p>40%</p>	<p>"כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי".</p>
<p>33%</p> <p>41%</p> <p>43%</p> <p>42%</p>	<p>"לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי, ולא רק בקשר ללימודים".</p>
<p>31%</p> <p>42%</p> <p>49%</p> <p>48%</p>	<p>"לרוב המורים חשוב מאוד לדעת איך אני מרגיש בבית הספר ובכלל".</p>

דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 4: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים בתשע"ח ובשנים קודמות

1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

בעוד שיחסים בין מורים לתלמידים הם נדבך חשוב ביצירת אווירה לימודית טובה ומקדמת, הרי שגם ליחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם נודעת חשיבות רבה ביצירת פניות בקרב התלמידים להתמקד בלימודיהם. המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" מבקש לבחון את תפיסות התלמידים בדבר טיב היחסים ביניהם ולברר באיזו מידה יחסים אלו מתאפיינים בלכידות, בעזרה הדדית ובאכפתיות.

תרשים 5: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"הכיתה שלי מלוכדת ומגובשת".</p>
	<p>"לרוב התלמידים בכיתה שלי יש עם מי להיות בהפסקות".</p>
	<p>"לרוב התלמידים בכיתה שלי חשוב לעזור אחד לשני".</p>
	<p>"לתלמידים בכיתה אכפת זה מזה".</p>
	<p>"בכיתה שלי יש אווירה טובה בין התלמידים".</p>

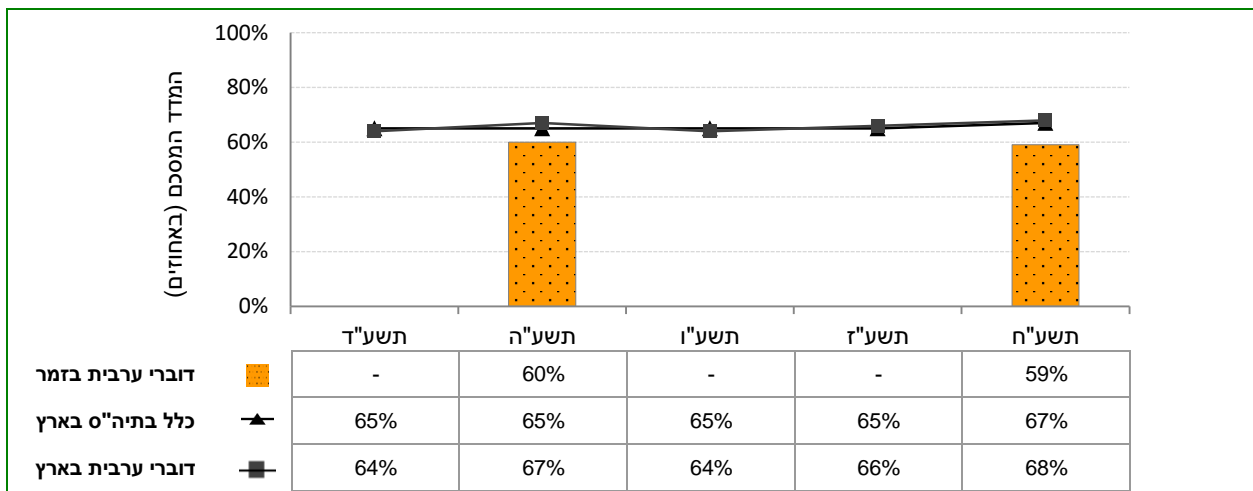

דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 6: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה בתשע"ח ובשנים

קודמות

1.3 תחושת מוגנות וביטחון

לאחר סקירת המעגלים השונים של יחסים בין-אישיים בבתי הספר, תת-פרק זה מבקש לתת מקום מרכזי לבחינת נושאי האלימות והמוגנות בבתי הספר, כפי שהם עולים מדיווחי התלמידים. נושא האלימות הוא אחד הנושאים שעומדים בראש סדר יומה של מערכת החינוך ושעולים רבות בשיח הציבורי בישראל בשנים האחרונות. גם בית ספר המצטיין במוטיבציה גבוהה של התלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו אם באי בית הספר סובלים מאלימות ופועלים באווירה של פחד והיעדר מוגנות.

בהקשר זה נתמקד במספר סוגיות עיקריות: היעדר תחושת מוגנות של התלמידים, מעורבות באירועי אלימות, אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט ומאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות.

1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים

הנתונים הבאים עוסקים בתחושות של ביטחון אישי ומוגנות בקרב התלמידים בבתי הספר ברשות, מתוך הבנה שהן תנאי הכרחי ללמידה ולהיווצרות אקלים של צמיחה בבית הספר.

תרשים 7: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשויות ■ מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>היעדר תחושת מוגנות של התלמידים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"לפעמים אני פוחד ללכת לבית הספר, כי יש בו תלמידים שמתנהגים באלימות".</p>
	<p>"לפעמים אני מעדיף להישאר בהפסקות בכיתה, כי אני חושש שיפגעו בי".</p>
	<p>"יש בבית הספר מקומות שאני פוחד להסתובב בהם".</p>

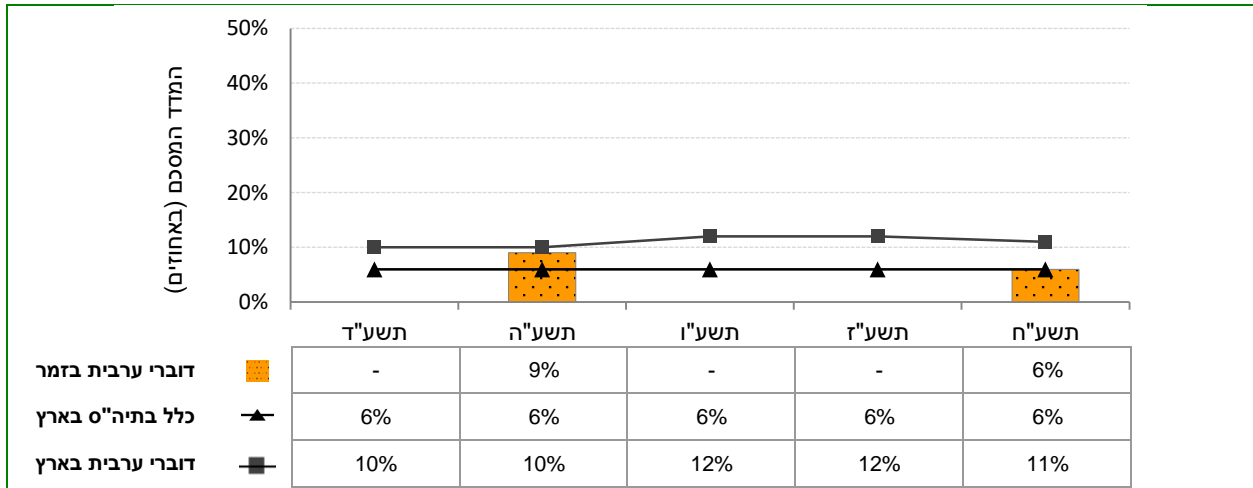
לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, לפי דיווחי התלמידים. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "היעדר תחושת מוגנות של התלמידים" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 8: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, לפי דיווחי התלמידים. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

1.3.2 מעורבות באירועי אלימות

הנתונים הבאים משקפים את דיווחיהם של תלמידים ברשות המקומית על אירועי אלימות שחוו בבית הספר במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים. התלמידים התבקשו לדווח על אלימות מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות שהופנתה כלפיהם: מדחיפות, איומים, הפצת שמועות, חרמות ונידויים ועד לפגיעות שכללו שימוש בחפצים או באגרופים. בהבנת הנושא חשוב לבחון לא רק את המדד המסכם, אלא גם איזה סוג אלימות מאפיין את בתי הספר ברשות המקומית, אם בכלל, כפי שיפורט בתרשימים בהמשך.

תרשים 9: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות

כלל בתי הספר ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשות מרקע דומה	נתוני המדד/ההיגד בזמר
	המדד המסכם: מעורבות באירועי אלימות
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לאלימות (% מדווחים):	
	"בחודש האחרון מישהו מהתלמידים דחף אותי".
	"בחודש האחרון קיבלתי מכה או בעיטה או אגרוף מאחד התלמידים שרצה לפגוע בי".
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לאלימות חמורה (% מדווחים):	
	"בחודש האחרון אחד התלמידים השתמש במקל, באבן, בכיסא או בחפץ אחר כדי לפגוע בי".
	"בחודש האחרון מישהו מהתלמידים נתן לי מכות חזקות".

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים. הערות:

1. בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכוחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים או יותר") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על ההיגדים השונים בנושא, וערכיו נעים בין 0 ל-100.
2. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה <p>50% 25% 0%</p>	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לאלימות חמורה (% מדווחים):	
	<p>"בחודש האחרון אחד התלמידים איים שיפגע בי בבית הספר או אחרי הלימודים".</p>
	<p>"בחודש האחרון משהו מהתלמידים סחט ממני באימים כסף, אוכל או דברי ערך".</p>
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם המתייחסים לאלימות עקיפה (% מדווחים):	
	<p>"בחודש האחרון אחד התלמידים ניסה לשכנע תלמידים אחרים לא לדבר איתי או לא להיות חברים שלי".</p>
	<p>"בחודש האחרון אחד התלמידים הפיץ עלי שמועות לא נכונות כדי לפגוע בי (למשל באינטרנט או ברכילות מאחורי הגב)".</p>
	<p>"בחודש האחרון הטילו עלי 'חרם': קבוצת תלמידים לא רצתה לדבר או לשחק איתי".</p>

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים. הערות:

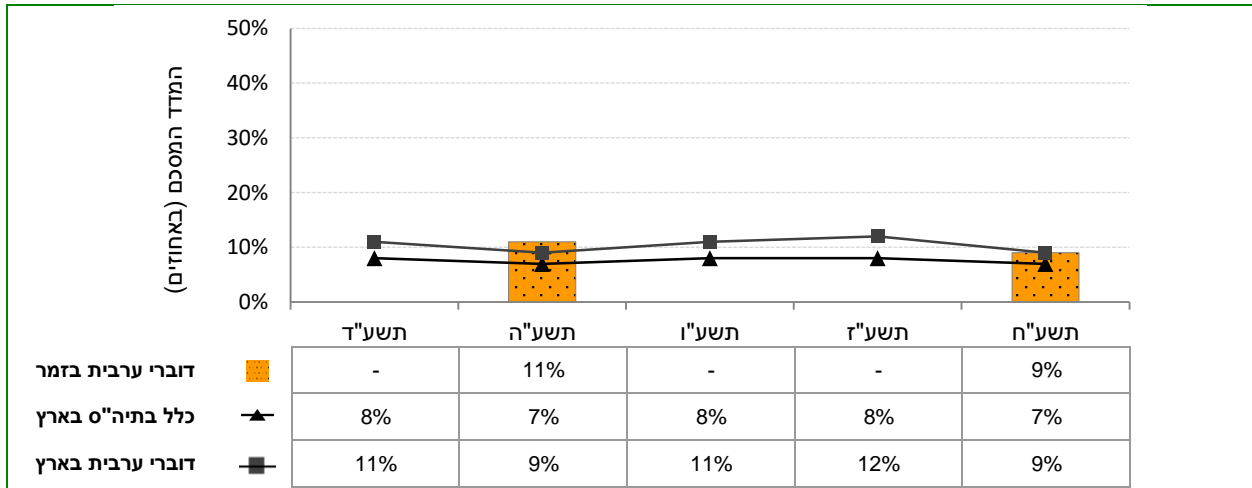
1. בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכוחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים או יותר") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על ההיגדים השונים בנושא, וערכיו נעים בין 0 ל-100.
2. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 10: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות בתשע"ח ובשנים קודמות

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

בעשור האחרון חל שינוי דרמטי בדפוס ובהיקף השימוש באינטרנט וברשתות החברתיות בקרב ילדים ובני נוער. ילדים ובני נוער מוצאים באינטרנט וברשתות החברתיות מענה חברתי ולימודי וכר נרחב לפעילויות פנאי. שינויים אלה מחייבים לתת את הדעת על הסכנות הכרוכות בשימוש באינטרנט, כגון חשיפה לתכנים בלתי הולמים, פגיעות חברתיות כמו אלימות מילולית, הפצת שמועות, חרמות ופגיעה בפרטיות. חשיפת היקף תופעת האלימות הדיגיטלית עשויה לסייע בהגברת מודעות של הורים, מורים וילדים לשימוש נכון באינטרנט ובהטמעת החשיבות של גלישה בטוחה. המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" מבקש לבחון באיזו מידה תלמידים נפגעו בשל הפצת תמונות, פרסום קללות/עלבונות, שמועות או קריאות לחרם ברשתות החברתיות ובאינטרנט.

תרשים 11: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

כלל בתי הספר ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשויות ■ מרקע דומה	נתוני המדד/היגד בזמר
	המדד המסכם: אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
היגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מדווחים):	
	"בחודש האחרון מישהו מהתלמידים הפיץ תמונה שלי ברשתות החברתיות באינטרנט או בסלולר/סמארטפון (כגון ווטסאפ, פייסבוק וכו') במטרה לפגוע בי".
	"בחודש האחרון ספגתי קללות או עלבונות ברשתות החברתיות באינטרנט או בסלולר/סמארטפון (כגון ווטסאפ, פייסבוק וכו')".
	"בחודש האחרון מישהו הפיץ עלי שמועות ברשתות החברתיות באינטרנט או בסלולר/סמארטפון (כגון ווטסאפ, פייסבוק וכו') במטרה לפגוע בי".
	"בחודש האחרון מישהו הפיץ ברשתות החברתיות באינטרנט או בסלולר/סמארטפון (כגון ווטסאפ, פייסבוק וכו') קריאה להחרים אותי או לא להיות חבר שלי".

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט, לפי דיווחי התלמידים. הערות:

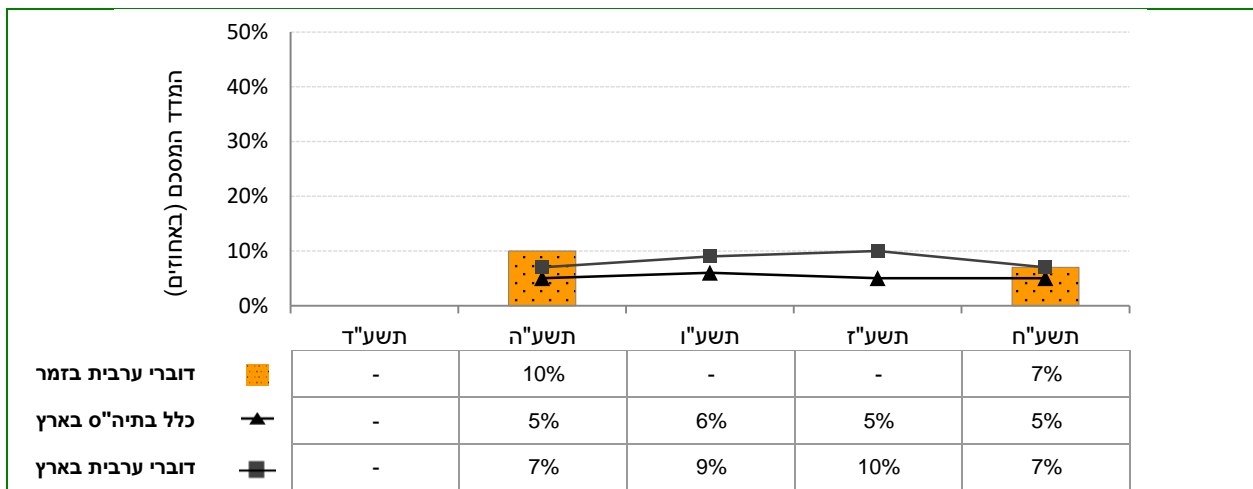
1. בהיגדים אלו התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויים שונים של אלימות דיגיטלית, כפי שהם מתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקשו התלמידים לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: (1) "אף פעם", (2) "פעם או פעמיים", (3) "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("פעם או פעמיים" או "שלוש פעמים או יותר") כמדווחים על האירוע. המדד המסכם הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על ההיגדים השונים בנושא, וערכיו נעים בין 0 ל-100.
2. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 12: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט בתשע"ח ובשנים קודמות

לתשומת ליבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט, לפי דיווחי התלמידים. טווח הערכים המוצג במדד זה הוא 0% עד 50%, לאור הדיווחים בפועל במדד זה.

1.3.4 מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות

לאחר שהוצגו דיווחי התלמידים על אודות היעדר תחושת מוגנות ועל אודות היבטים שונים של אלימות בבית הספר, יוצגו להלן המאמצים שעושים בתי הספר ברשות המקומית כדי לעודד את תחושת המוגנות והביטחון של התלמידים. המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות" מבטא את תפיסות התלמידים ברשות המקומית בנוגע למאמצי בית הספר ליצור אווירה של מוגנות בקרב התלמידים.

תרשים 13: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות

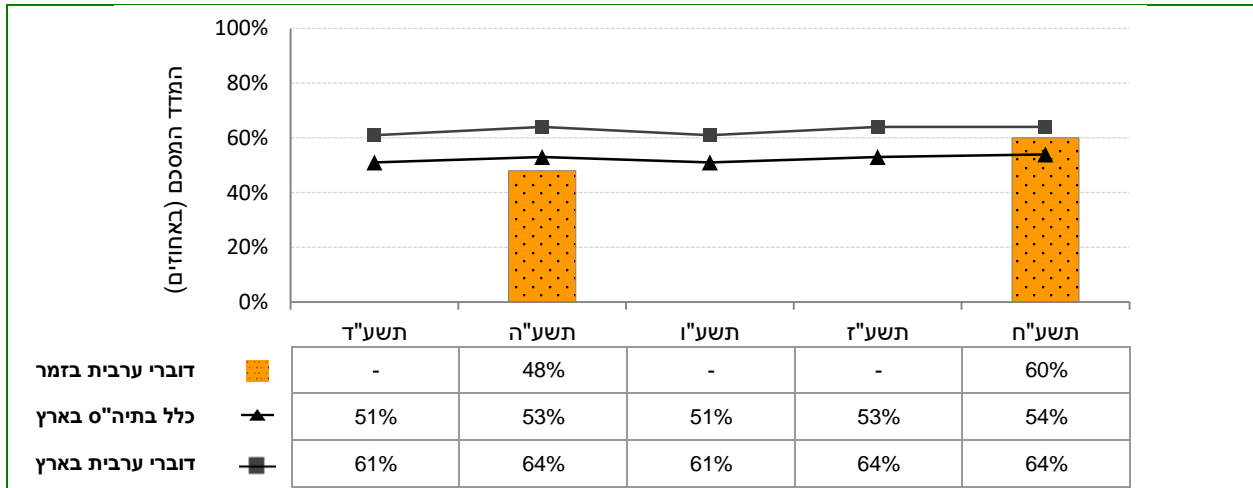
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"כשיש מקרי אלימות בבית הספר המורים יודעים על כך".</p>
	<p>"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי למנוע אלימות וכדי לטפל בה".</p>
	<p>"בהפסקות יש תמיד מורה או כמה מורים בחצר שתפקידם להשגיח שלא תהיה אלימות".</p>

דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 14: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות בתשע"ח ובשנים קודמות

1.4 משמעת והתנהגות

בעוד שסביבה מוגנת ובטוחה היא תנאי הכרחי להתפתחות אווירה לימודית (וגם, כמובן, מטרה בפני עצמה), הרי שחלק זה של פרק האקלים עוסק במישרין בהיווצרות אווירה מעודדת למידה, באמצעות בחינת דפוסי ההתנהגות של תלמידים בכיתות במהלך השיעורים.

1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

הנתונים הבאים מציגים את דיווחי התלמידים בדבר התנהגות נאותה של התלמידים במהלך השיעורים בכיתה – באיזו מידה השיעור מתנהל באווירה נעימה ונינוחה או מתאפיין בחוסר שקט ומתח שאינם מאפשרים למידה.

תרשים 15: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה

כלל בתי הספר ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה	נתוני המדד/ההיגד בזמר
	המדד המסכם: התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):	
	"לעיתים רחוקות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד".*
	"בכיתה שלי אין תלמידים שמתחצפים למורים".*
	"התלמידים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד למורים".
	"המורים לא צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש".*

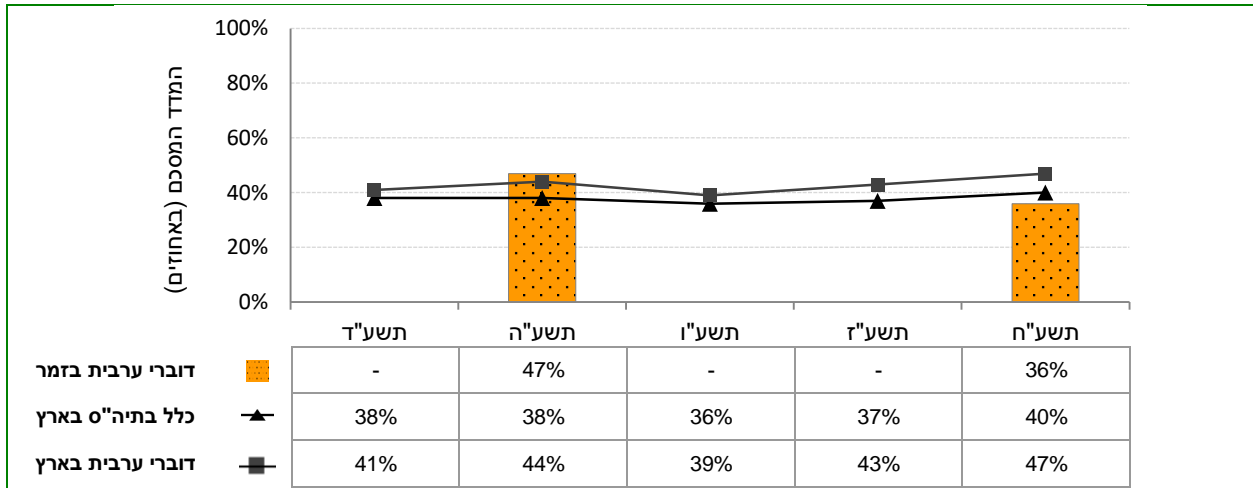
* היגדים אלו נוסחו בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגדים אלו משקף רמה גבוהה יותר של התנהגות נאותה של התלמידים בכיתה. הנוסח המקורי של ההיגדים בשאלון (על פי הסדר בתרשים): "לעיתים קרובות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד"; "בכיתה שלי יש תלמידים שמתחצפים למורים"; "המורים צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש".

דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א'. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 16: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה בתשע"ח ובשנים קודמות

פרק 2. אקלים בית ספרי לפי דיווחי מורים

פרק האקלים לפי דיווחי מורים עוסק בכמה היבטים של האקלים הבית ספרי כפי שהם נתפסים בעיני המורים.

2.1 שביעות רצון

2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית הספר

הנתונים שלהלן מציגים את מידת שביעות רצונם של המורים מבית הספר הן כמקום עבודה והן מבחינת אופן התנהלותו.

הערה: סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים בנושא זה (לפירוט נוסף ר' פרק ההקדמה).

תרשים 17: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>										
<p>100% 50% 0%</p> <table border="1"> <tr><th>קטגוריה</th><th>שביעות רצון (%)</th></tr> <tr><td>ברשות המקומית בארץ</td><td>72%</td></tr> <tr><td>בארץ</td><td>71%</td></tr> <tr><td>דוברי ערבית בארץ</td><td>67%</td></tr> <tr><td>דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה</td><td>66%</td></tr> </table>	קטגוריה	שביעות רצון (%)	ברשות המקומית בארץ	72%	בארץ	71%	דוברי ערבית בארץ	67%	דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה	66%	<p>המדד המסכם:</p> <p>שביעות הרצון של המורים מבית הספר</p>
קטגוריה	שביעות רצון (%)										
ברשות המקומית בארץ	72%										
בארץ	71%										
דוברי ערבית בארץ	67%										
דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה	66%										
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לשביעות רצון מהעבודה בבית הספר (% מסכימים):</p>											
<table border="1"> <tr><th>היגד</th><th>מסכימים (%)</th></tr> <tr><td>את שבעת רצון מעבודתך כמורה</td><td>84%</td></tr> <tr><td>את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה</td><td>89%</td></tr> <tr><td>את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי</td><td>83%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>83%</td></tr> </table>	היגד	מסכימים (%)	את שבעת רצון מעבודתך כמורה	84%	את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה	89%	את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי	83%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	83%	<p>"את שבעת רצון מעבודתך כמורה".</p>
היגד	מסכימים (%)										
את שבעת רצון מעבודתך כמורה	84%										
את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה	89%										
את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי	83%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	83%										
<table border="1"> <tr><th>היגד</th><th>מסכימים (%)</th></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>56%</td></tr> <tr><td>את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה</td><td>65%</td></tr> <tr><td>את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי</td><td>56%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>56%</td></tr> </table>	היגד	מסכימים (%)	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	56%	את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה	65%	את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי	56%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	56%	<p>"את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה".*</p>
היגד	מסכימים (%)										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	56%										
את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה	65%										
את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי	56%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	56%										
<table border="1"> <tr><th>היגד</th><th>מסכימים (%)</th></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>59%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>32%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>36%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>36%</td></tr> </table>	היגד	מסכימים (%)	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	59%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	32%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	36%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	36%	<p>"את לא חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי".*</p>
היגד	מסכימים (%)										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	59%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	32%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	36%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	36%										
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לשביעות רצון מהתנהלות בית הספר (% מסכימים):</p>											
<table border="1"> <tr><th>היגד</th><th>מסכימים (%)</th></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>87%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>80%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>75%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>74%</td></tr> </table>	היגד	מסכימים (%)	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	87%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	80%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	75%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	74%	<p>"את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר".</p>
היגד	מסכימים (%)										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	87%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	80%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	75%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	74%										
<table border="1"> <tr><th>היגד</th><th>מסכימים (%)</th></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>69%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>87%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>76%</td></tr> <tr><td>את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר</td><td>75%</td></tr> </table>	היגד	מסכימים (%)	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	69%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	87%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	76%	את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	75%	<p>"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שילמידים יהיה נעים לשהות בו".</p>
היגד	מסכימים (%)										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	69%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	87%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	76%										
את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר	75%										

* היגדים אלו נוסחו בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר משקף שביעות רצון רבה יותר. הנוסח המקורי של ההיגדים, כפי שהופיעו בשאלון (על פי הסדר בתרשים): "את חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה"; "את חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי".

המשך התרשים בעמוד הבא ←

המשך התרשים: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר

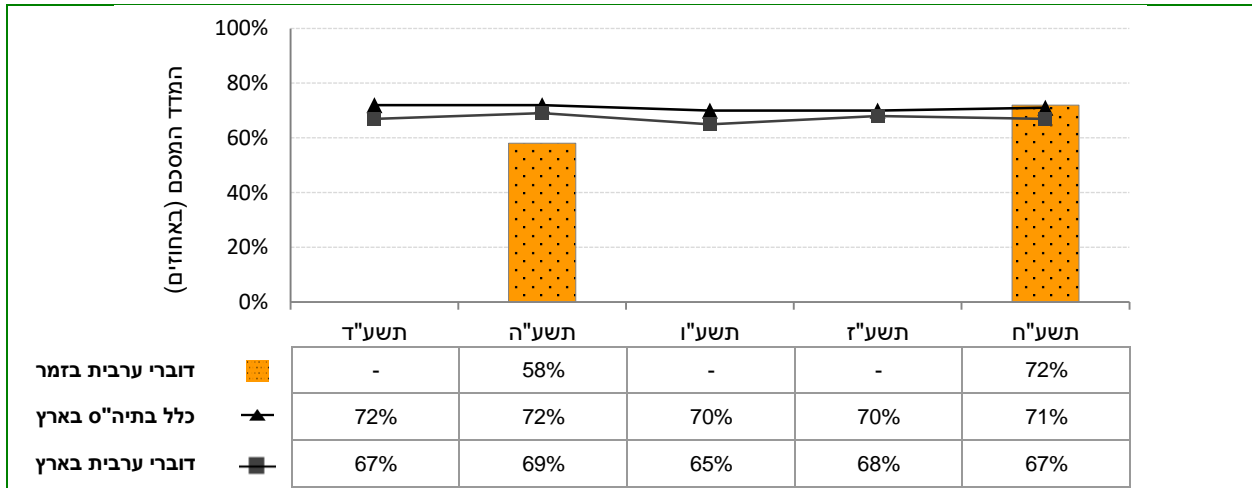
כלל בתי הספר ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה	נתוני המדד/ההיגד בזמר										
100% 50% 0%											
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לשביעות רצון מהתנהלות בית הספר (% מסכימים):											
<table border="1"><thead><tr><th>קטגוריה</th><th>אחוז</th></tr></thead><tbody><tr><td>ברשות המקומית</td><td>69%</td></tr><tr><td>בארץ</td><td>75%</td></tr><tr><td>דוברי ערבית בארץ</td><td>73%</td></tr><tr><td>דוברי ערבית ברשויות</td><td>72%</td></tr></tbody></table>	קטגוריה	אחוז	ברשות המקומית	69%	בארץ	75%	דוברי ערבית בארץ	73%	דוברי ערבית ברשויות	72%	<p>"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שלמורים יהיה נעים לשהות בו".</p>
קטגוריה	אחוז										
ברשות המקומית	69%										
בארץ	75%										
דוברי ערבית בארץ	73%										
דוברי ערבית ברשויות	72%										
<table border="1"><thead><tr><th>קטגוריה</th><th>אחוז</th></tr></thead><tbody><tr><td>ברשות המקומית</td><td>82%</td></tr><tr><td>בארץ</td><td>72%</td></tr><tr><td>דוברי ערבית בארץ</td><td>69%</td></tr><tr><td>דוברי ערבית ברשויות</td><td>68%</td></tr></tbody></table>	קטגוריה	אחוז	ברשות המקומית	82%	בארץ	72%	דוברי ערבית בארץ	69%	דוברי ערבית ברשויות	68%	<p>"בבית הספר משתדלים ליצור תנאים שיאפשרו לך להצליח בעבודתך".</p>
קטגוריה	אחוז										
ברשות המקומית	82%										
בארץ	72%										
דוברי ערבית בארץ	69%										
דוברי ערבית ברשויות	68%										

דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "שביעות הרצון של המורים מבית הספר" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת המורים בחטיבות העליונות. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 18: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות

2.2 יחסים בין בית הספר לבין ההורים

בעלי העניין העיקריים במתרחש בבית הספר מתוך הקהילה הסובבת אותו הם הורי התלמידים. יחסים תקינים ופוריים בין בית הספר לבין ההורים הם תנאי חשוב ליצירת אווירה חיובית הן במישור הלימודי והן במישור החברתי. נדבך מרכזי בכינון יחסים חיוביים הוא ערוץ תקשורת פתוח בין בית הספר לבין ההורים, כך שהאחרונים יהיו מעודכנים בכל הנעשה עם ילדיהם. אולם יחסים פוריים בין בית הספר לבין ההורים הם הרבה יותר מזה: יחסים כאלה מתאפיינים בשיתוף של ההורים בתכנון ובעשייה הבית ספרית, תוך יצירת שותפות אמיתית בין בית הספר לבין ההורים.

להלן מוצגים נתונים על שותפות הורים בבית הספר לפי דיווחי המורים ברשות המקומית.

הערה: נתונים אלה עוסקים ביחסים עם ההורים בבית הספר כפי שהם מצטיירים בדיווחי המורים. הם משלימים את הדיווח שהוצג קודם לכן בנושא טיב היחסים הבין-אישיים בין המורים והתלמידים לפי דיווחי התלמידים. כאמור, יחסים בין-אישיים חיוביים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית ספרי מיטבי.

2.2.1 שותפות הורים בבית הספר

המדד המסכם "שותפות הורים בבית הספר" מבקש לבחון את התקשורת ושיתוף הפעולה בין ההורים לבין בית הספר ואת מידת המעורבות של ההורים, על סמך דיווחי המורים.

תרשים 19: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית הספר

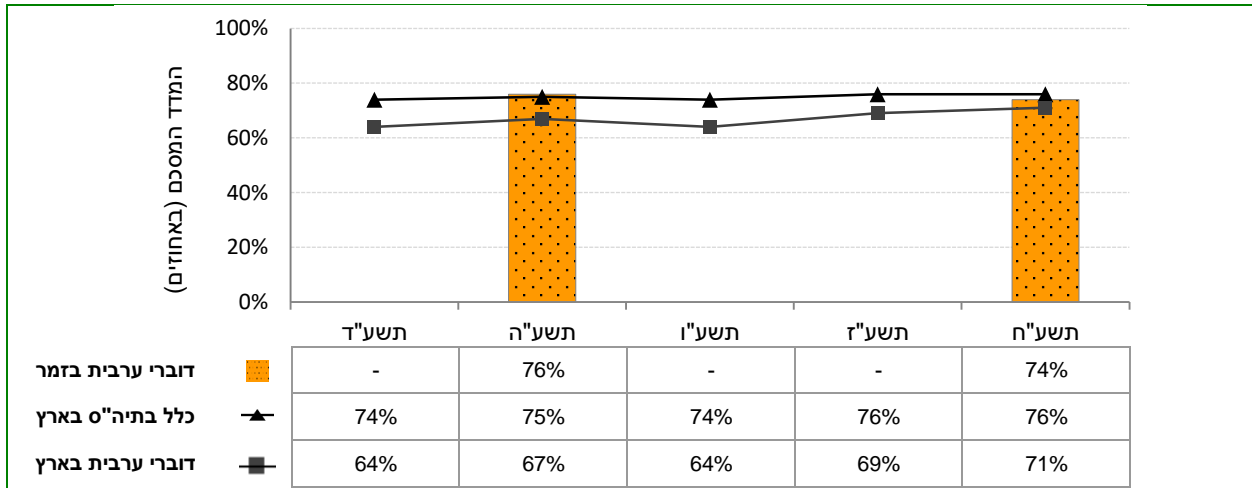
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני הממד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>שותפות הורים בבית הספר</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את הממד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בית הספר מיידע את ההורים באופן שוטף על הנעשה בו".</p>
	<p>"להורים יש אוזן קשבת בבית הספר בכל שאלה, בעיה או תלונה שעולה".</p>
	<p>"הורי התלמידים נמצאים בקשר קבוע טלפוני, מייל, סמס וכד', עם המחנך כדי להתעדכן במצבו של הילד שלהם".</p>
	<p>"המורים בבית הספר מתייעצים עם ההורים כיצד כדאי לשפר את ההתקדמות הלימודית של הילד שלהם".</p>

דיווחי המורים על שותפות הורים בבית הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "שותפות הורים בבית הספר" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת המורים בחטיבות העליונות. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 20: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות

פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים

פרק זה מתמקד במאפיינים מרכזיים של הסביבה הפדגוגית בבתי הספר. הפרק עוסק בשלושה נושאים עיקריים: היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה; דרכי הוראה-למידה-הערכה וחינוך חברתי-ערכי בבית הספר.

3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

תתי-הפרקים הבאים עוסקים בתהליכים רגשיים-מוטיבציוניים בקרב התלמידים, תוך התמקדות ברמת המוטיבציה והסקרנות בלמידה, בתחושת המסוגלות של התלמידים ובמאמצי בית הספר לעודד אותן, קרי, המידה שבה המורים מצפים מהתלמידים להתאמץ, מאמינים ביכולותיהם ומעודדים אותם להעמיק בנושאי הלימוד.

כמו כן מוצגים גם היגדים ומדדים ייחודיים לתלמידי החטיבות העליונות המשקפים את הסוגיות הרלוונטיות להם (כגון עמדות כלפי בחינות הבגרות ותעודת הבגרות, תפיסות בדבר המידה שבה הם נתרמים מלימודיהם, תפיסות לגבי עתידם כבוגרים ועוד).

3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

הנער הוא סקרן ובעל מוטיבציה ללמידה מטבעו. תלמידים הפועלים מתוך עניין, סקרנות והנאה מעורבים יותר בלמידה ויהיו מוכנים להתמודד עם משימות מאתגרות יותר בלמידה. המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים מדווחים על למידה מתוך עניין, סקרנות והנאה ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות וביטחון ביכולותיהם.

תרשים 21: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

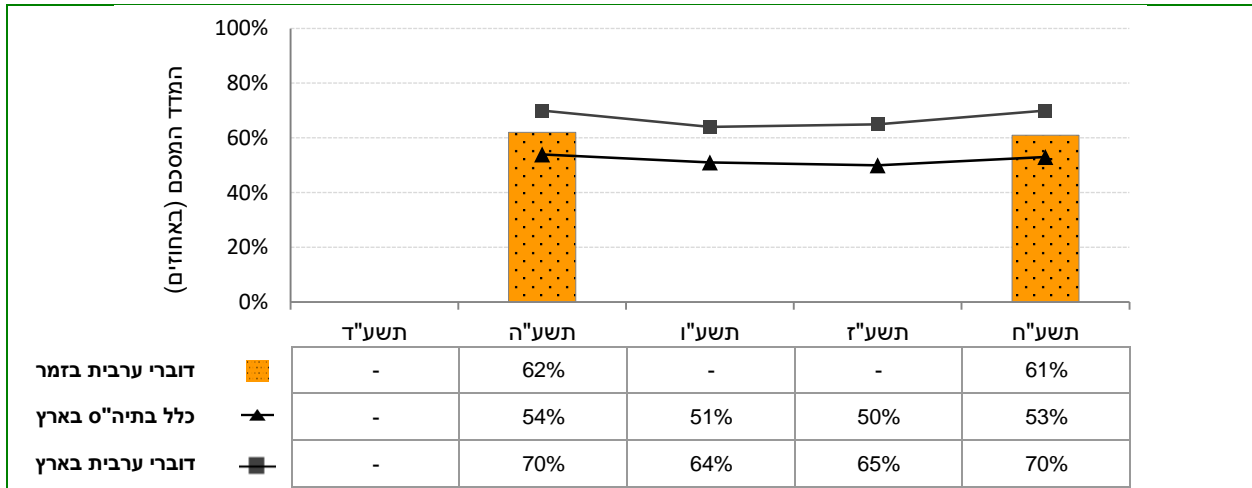
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"אני מרגיש סקרנות ועניין כלפי הדברים שאני לומד בבית הספר".</p>
	<p>"הדברים שמלמדים בבית הספר מקנים לי ידע רב וחשוב".</p>
	<p>"אני בטוח שאוכל להצליח בלימודים גם אם המשימות יהיו קשות".</p>
	<p>"הדברים שאני לומד בבית הספר עוזרים לי גם מחוץ לשעות הלימודים".</p>
	<p>"אני נהנה מהדברים שאני לומד בבית הספר".</p>

דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 22: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה בתשע"ח ובשנים קודמות

3.1.2 מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים חשים שמוריהם מעודדים אותם להתעמק בלמידה, מצפים מהם להתאמץ בלימודיהם ומאמינים ביכולתם להצליח. עידוד מוטיבציה וסקרנות אצל תלמידים מקדם את תפקודם הקוגניטיבי של התלמידים ואת מיומנות הלמידה שלהם.

תרשים 23: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים

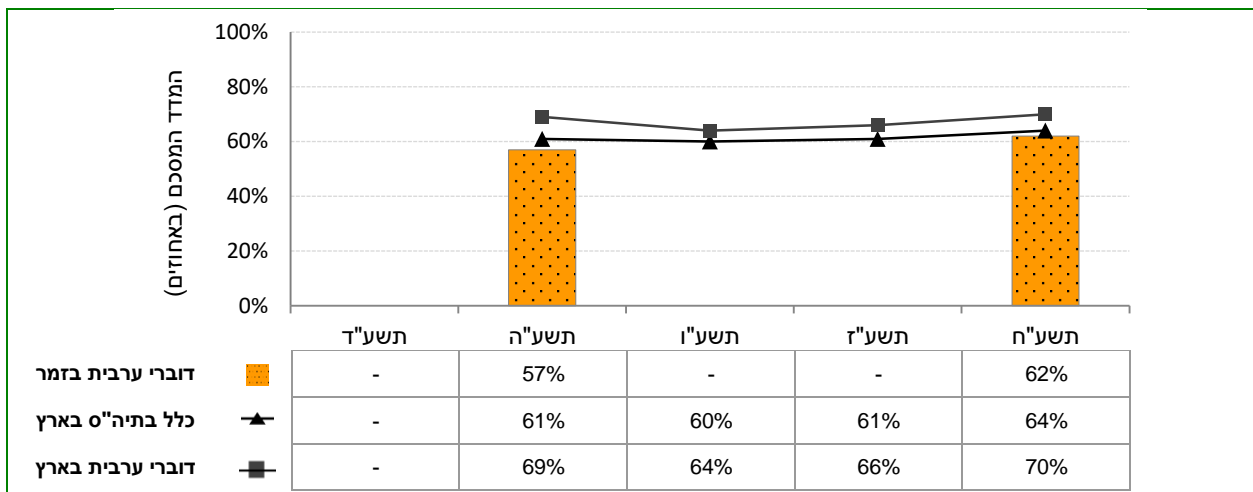
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"רוב המורים מצפים מכל תלמיד להתאמץ בלימודים".</p>
	<p>"רוב המורים נותנים לי הרגשה שאני יכול להצליח בלימודים".</p>
	<p>"רוב המורים נותנים לי תחושה שהמחשבות והדעות שלי הן חשובות ובעלות ערך".</p>
	<p>"רוב המורים מעודדים אותי להתעמק בנושאים לימודיים שמעניינים אותי (למשל: לשאול שאלות, לחקור את הנושא וכו)".</p>

דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 24: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים בתשע"ח ובשנים קודמות

3.1.3 תפיסת חשיבות תעודת הבגרות

בתת-הפרק הנוכחי מוצגים היגדים נוספים הבוחנים את המוטיבציה של התלמידים והאמונה העצמית ביכולתם להצליח בלימודים – בזיקה לתעודת הבגרות ולחשיבות שלה בהמשך חייהם.

תרשים 25: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות

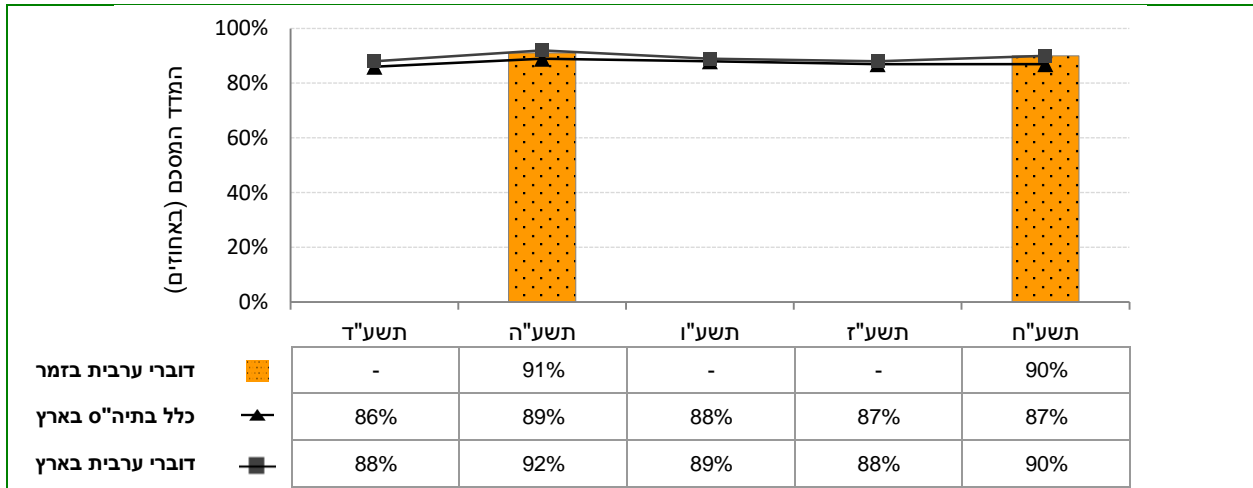
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תפיסת חשיבות תעודת הבגרות</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לחשיבות תעודת הבגרות בעיני התלמידים (% מסכימים):</p>	
	<p>"חשוב לי להצליח בבחינות הבגרות".</p>
	<p>"תעודת הבגרות חשובה מאוד כדי להתקדם בחיים".</p>
	<p>"אני משקיע הרבה על מנת להצליח בבחינות הבגרות".</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לתרומת תעודת הבגרות לחיי התלמיד בעתיד (% מסכימים):</p>	
	<p>"אני מאמין שתעודת הבגרות שאקבל תאפשר לי להתקבל למסלול הלימודים שאבחר בעתיד".</p>
	<p>"אני מאמין שתעודת הבגרות שאקבל תאפשר לי להתקבל לסוג העבודה שאבחר בעתיד".</p>

דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת חשיבות תעודת הבגרות" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 26: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות בתשע"ח ובשנים קודמות

3.1.4 תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות

ציר היחסים בין התלמידים למורים הוא בעל חשיבות רבה בקידום תחושות של מוטיבציה ומסוגלות בקרב התלמידים, והוא מהווה תנאי חשוב להתקדמות התלמידים ולהצלחתם בלימודים. לציפיות ולתמיכת המורים בתלמידים נודעת השפעה על ציפיות התלמידים מעצמם, על אמונתם ביכולותיהם ועל ביצועיהם בפועל. הנתונים הבאים עוסקים בדיווחי תלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות. בהתאמה לגילאי התלמידים המרואיינים, הם התבקשו בין היתר להשיב על שאלות הבודקות את התמיכה והעידוד שהם מקבלים בזיקה לבחינות הבגרות.

תרשים 27: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות

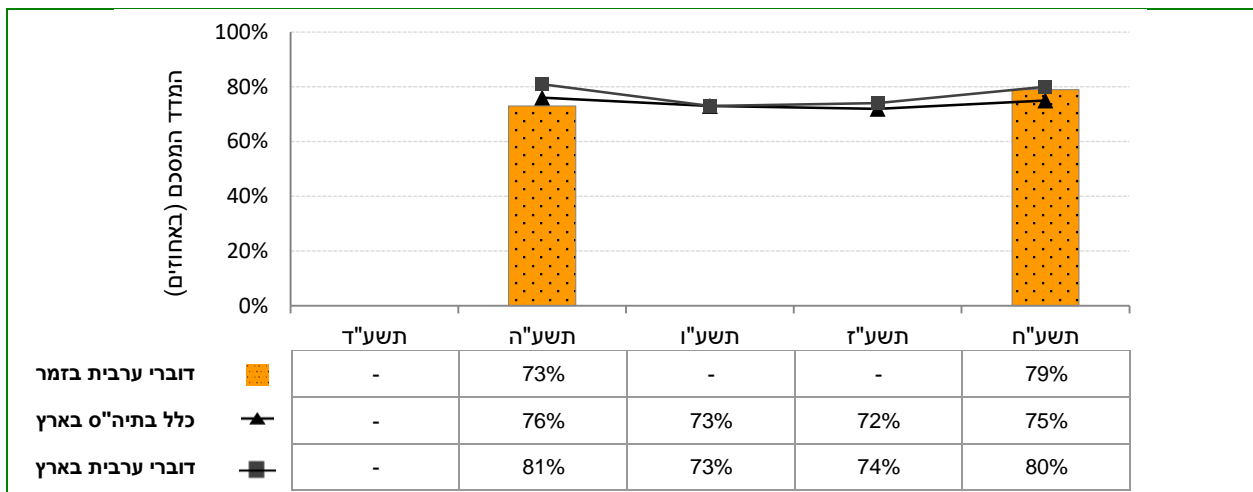
כלל בתי הספר	נתוני המדד/ההיגד בזמר
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות</p>
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):	
	<p>"בית הספר מעודד אותי להפיק מעצמי את המרב בבחינות הבגרות".</p>
	<p>"אני מרגיש שצוות בית הספר עושה מאמצים גדולים כדי לעזור לי להצליח בבחינות הבגרות".</p>
	<p>"אני מרגיש שצוות בית הספר מאמין ביכולת שלי להצליח בבחינות הבגרות".</p>

דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 28: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות בתשע"ח ובשנים קודמות

3.1.5 תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים

אחת השאלות החשובות שעולות ביחס למערכת החינוך בכלל ולחטיבות העליונות בפרט היא באיזו מידה הן מכשירות ומכינות את התלמידים לחיים שלאחר סיום בית הספר, ובפרט לעולם העבודה ולהשכלה העל-תיכונית.

תרשים 29: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים

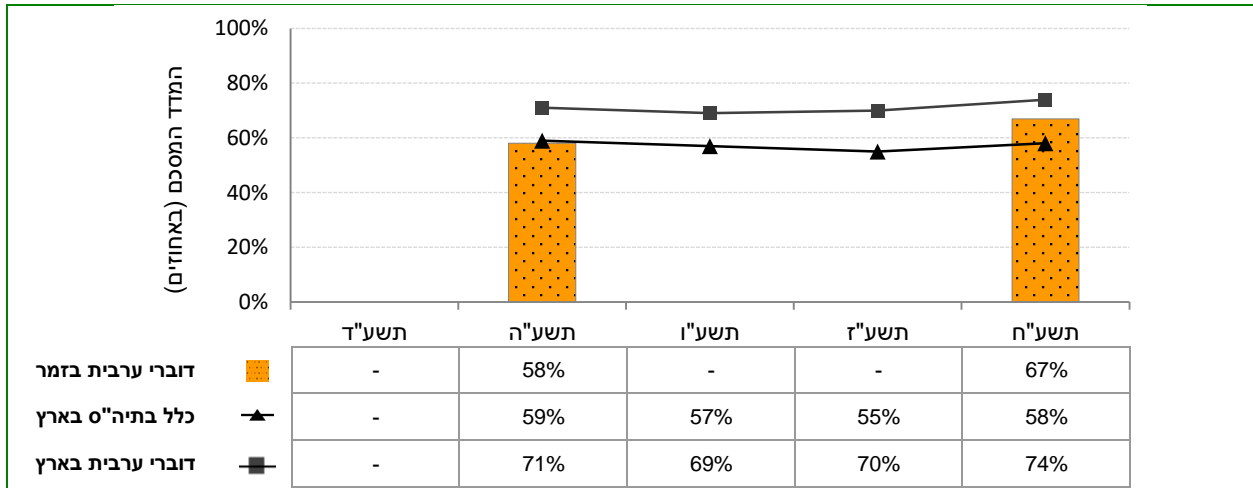
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשות מקומית 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"אני מרגיש שבית הספר נותן לי כלים שיסייעו לי להשתלב בעתיד בעולם העבודה".</p>
	<p>"בית הספר מעודד את התלמידים ללמוד לימודים אקדמיים בהמשך דרכם (באוניברסיטה, במכללה וכד')".</p>
	<p>"אני מרגיש שבית הספר מעודד אותי להפיק מעצמי את המרב בתחומים שהם אינם לימודיים (לדוגמא: ספורט, מוזיקה וכד')".</p>

דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 30: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית הספר כמכשיר לחיים בתשע"ח ובשנים קודמות

3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה

תהליכי ההוראה-למידה-הערכה המתקיימים בכיתות הם לב ליבו של התהליך הפדגוגי. לנוכח האתגרים שמציבה לפנינו המאה ה-21, אחד היעדים שקבעה לעצמה מערכת החינוך הוא להנחיל ללומדים ידע, מיומנויות וערכים הנדרשים לתפקוד מיטבי בתקופה זו. לשם כך יש צורך בחינוך שנותן מענה למאפיינים של מציאות משתנה, ומקדם את העניין והמעורבות של התלמיד בלמידה ואת רלוונטיות התכנים לצורכי הלומד והחברה.

בתת-פרק זה מוצגים מספר היבטים מרכזיים של דרכי ההוראה-למידה-הערכה בכיתות: תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה, פרקטיקות ההוראה-למידה-הערכה הנהוגות בכיתות, אסטרטגיות ללמידה עצמית וקבלת הערכה ומשוב מהמורים.

3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

התלמידים התבקשו לחוות את דעתם באשר לאופן ההוראה של המורים: באיזו מידה אופן ההוראה נתפס בעיניהם כבהיר, כמעורר חשק ללמוד, כמסייע בהבנת החומר וכמעודד חשיבה והעמקה. על בסיס שורה של היגדים אלו חושב המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה".

תרשים 31: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

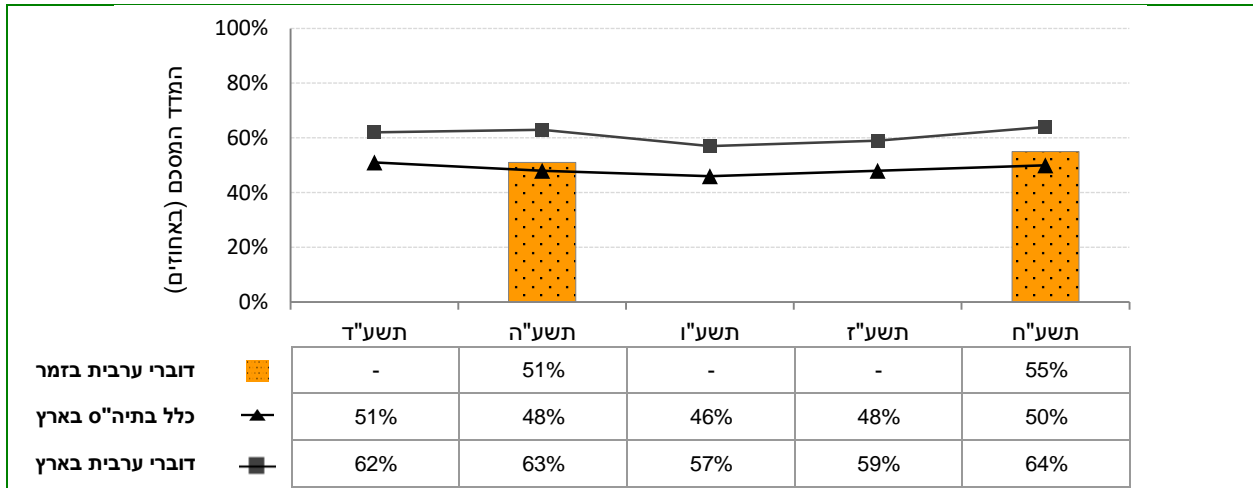
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לתפיסת ההוראה כברורה (% מסכימים):</p>	
	<p>"רוב המורים מסבירים באופן ברור את החומר שהם מלמדים".</p>
	<p>"רוב המורים שלי מלמדים באופן שגורם לי להבין את החומר".</p>
	<p>"רוב המורים שלי יודעים ללמד טוב".</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם ומתייחסים לתפיסת ההוראה כמעניינת (% מסכימים):</p>	
	<p>"רוב המורים מלמדים באופן מעניין המעורר חשק להקשיב להם וללמוד".</p>
	<p>"רוב המורים מלמדים באופן שמעודד אותי לחשוב על החומר ולהתעמק בו".</p>

דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 32: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה בתשע"ח ובשנים קודמות

3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

מערכת החינוך שואפת לטפח תלמידים המתאפיינים בסקרנות, בחדוות למידה וביכולת חקירה ולמידה עצמאית. לצורך כך ניתן להשתמש במגוון דרכי הוראה-למידה-הערכה איכותיות: למידה בדרך החקר, למידה מתלמידים אחרים, למידה תחומית ובין-תחומית, למידה עם מנחה או חונך, למידה פעילה, עבודת צוות, פעילות במרחבים מגוונים, פתרון בעיות, קריאה, כתיבה, תצפית, התנסות בדרכי ייצוג שונות של ידע וארגונו ועוד. על בסיס היגדים המתארים את השימוש בפרקטיקות מגוונות אלו חושב המדד המסכם בנושא.

תרשים 33: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

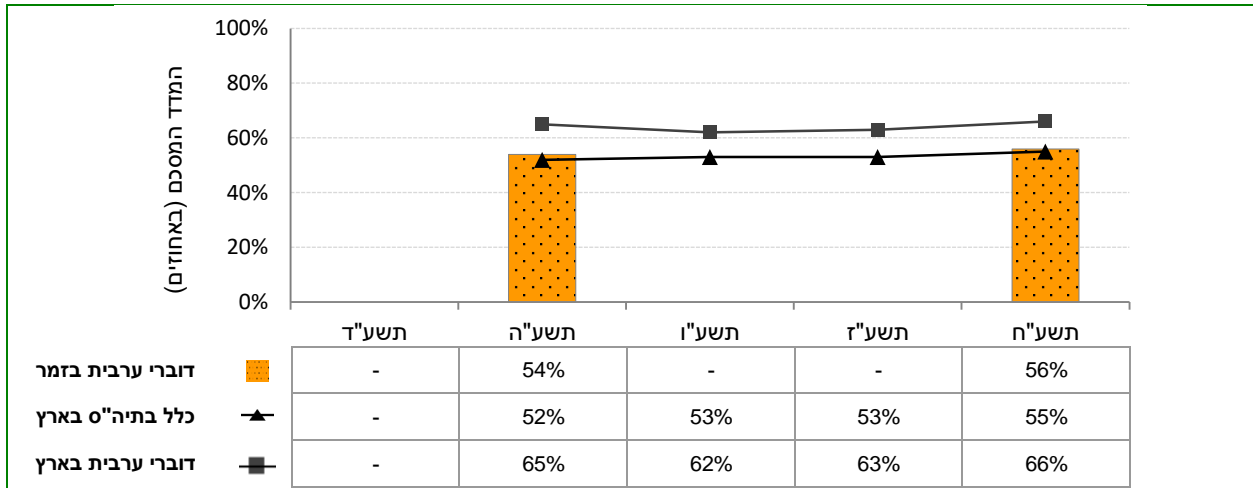
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני הממד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את הממד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"המורים בבית הספר מכוונים אותנו ללמוד בדרכים שונות, כגון עבודות חקר, ביצוע תצפיות, למידה המבוססת על פרויקטים וכו'."</p>
	<p>"המורים בבית הספר מעריכים את העבודה שלנו לא רק על פי ההישגים במבחנים אלא גם על פי מידע אחר (למשל: עבודת חקר שעשיתי, תצפית שערכתי, פרויקט שעשיתי וכו'.)"</p>
	<p>"ככלל, אני מרגיש שהמורים בבית הספר מעודדים אותנו להיות פעילים במהלך הלמידה: לשאול שאלות, להציג את עבודתנו בפני הכיתה, לצאת לפעילויות לימוד מחוץ לכיתה וכו'."</p>
	<p>"במהלך השיעורים המורים בבית הספר מקשרים את החומר הנלמד לנושאים נוספים (למשל למקצועות אחרים, לאירועים בחדשות וכו'.)"</p>
	<p>"רוב המורים מטילים עלינו משימות של עבודה משותפת עם תלמידים אחרים."</p>
	<p>"תלמידים בכיתתי עובדים על משימות שונות באופן עצמאי במסגרת השיעורים."</p>

דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 34: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות בתשע"ח ובשנים קודמות

3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית

אסטרטגיות ללמידה עצמית כוללות מגוון של תהליכים באמצעותם הלומד מפקח באופן מודע על מחשבותיו, על רגשותיו ועל התנהגותו במהלך הלמידה. שימוש באסטרטגיות ללמידה עצמית מעיד על השתתפות פעילה של הלומד בתהליך הלמידה. תלמיד המכוון את למידתו לומד מתוך הנעה פנימית גבוהה ועשוי להצליח יותר בתהליך הלמידה. המדד המסכם "אסטרטגיות ללמידה עצמית" מבקש לבחון את המידה שבה התלמיד מארגן לעצמו חומר חדש בזמן הלמידה, מוודא שהבין את החומר הנלמד, פונה לבקש סיוע אם הוא מרגיש שהוא זקוק לכך ומנסה להרחיב את הידע שלו על נושאים שלמד בבית הספר.

תרשים 35: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית

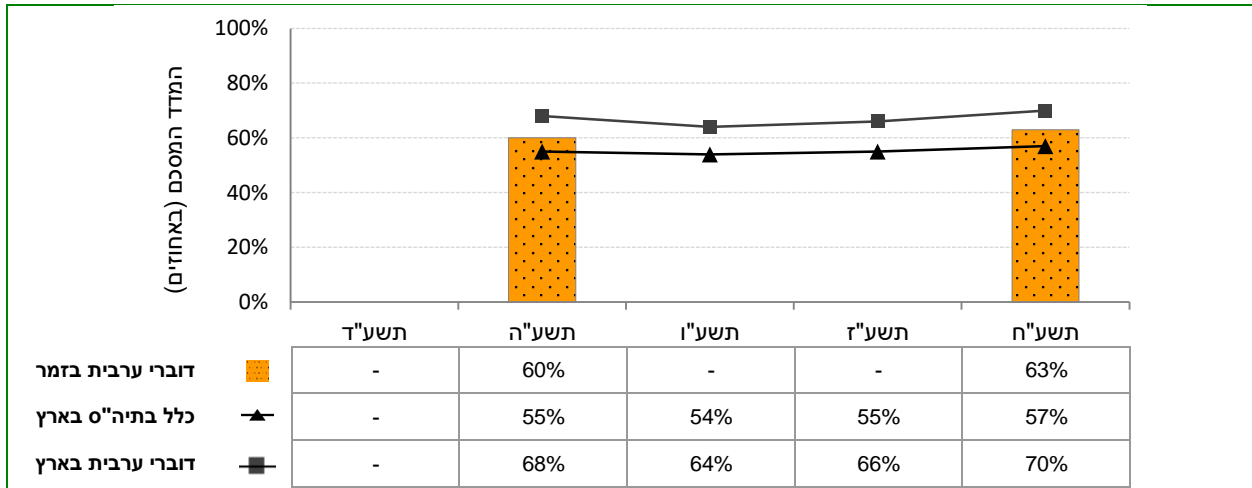
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>אסטרטגיות ללמידה עצמית</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בזמן למידת חומר חדש אני מנסה לסדר אותו לעצמי באופן שיעזור לי ללמוד (למשל: כותב ראשי פרקים, מדגיש קטעים מרכזיים, כותב סיכומים וכו')."</p>
	<p>"אם אינני מבין חומר כלשהו, אפנה למישהו לבקש סיוע (למשל: למורה, לתלמיד אחר וכו')."</p>
	<p>"אחרי שאני לומד חומר חדש אני בודק את עצמי: האם הבנתי את הרעיונות המרכזיים? אילו רעיונות לא הבנתי במידה מספקת ואני זקוק לחיזוק? וכו'."</p>
	<p>"פעמים רבות אני מנסה להרחיב את הידע שלי על נושאים שנלמדים בבית הספר (למשל: באמצעות קריאה בספרים, באמצעות חיפוש מידע באינטרנט וכו')."</p>

דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "אסטרטגיות ללמידה עצמית" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 36: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית בתשע"ח ובשנים קודמות

3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

הערכה ומשוב הם חלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה-למידה. הערכה ומשוב אפקטיביים מסייעים לתלמידים להגיע לתובנות במהלך תהליך הלמידה ויכולים לקדם את ביצועיהם הלימודיים. הנתונים שלהלן עוסקים בדיווחי התלמידים בדבר המידע וההנחיה שהם מקבלים מהמורים בנוגע לתכנון צעדיהם הבאים בלמידה. מחקרים מראים כי הצבת אתגרים המתאימים לידע הקודם של התלמיד, בליווי משוב תכוף, ספציפי ולא השוואתי על דרך ההתמודדות עם האתגרים, משפרת את הישגי התלמידים.

תרשים 37: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"רוב המורים מסבירים לכל תלמיד באופן אישי מה בדיוק עליו לעשות כדי להשתפר בלימודים".</p>
	<p>"כשתלמידים מתקשים להבין את החומר, רוב המורים מסבירים להם מה הם יכולים לעשות כדי להבין טוב יותר".</p>
	<p>"כשהמורים מחזירים לנו עבודה או מבחן, רובם כותבים ליד התשובות מה נכון ומה צריך לשפר".</p>
	<p>"כשתלמיד בכיתה לא מצליח במבחן או בעבודה, רוב המורים עוזרים לו להבין למה זה קרה".</p>
	<p>"רוב המורים מקפידים לעדכן אותי על מצבי בלימודים".</p>
	<p>"רוב המורים מוודאים שהתלמידים מבינים את החומר הנלמד לפני שממשיכים לנושא הבא".</p>

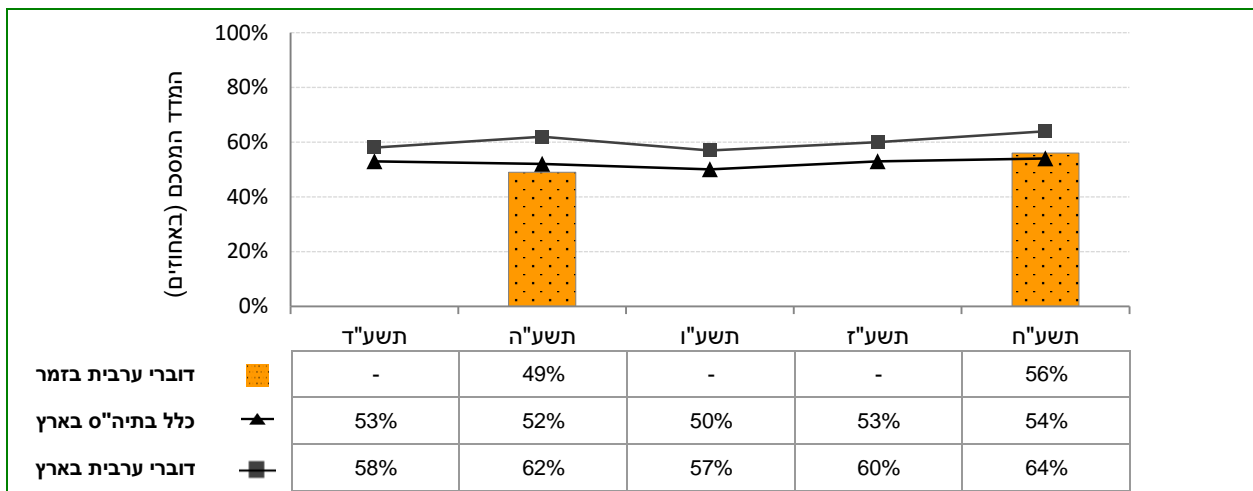

דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 38: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים בתשע"ח ובשנים

קודמות

3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית הספר

עד כה עסקנו בתהליכי ההוראה והלמידה בבית הספר. בתת-הפרק הנוכחי נעסוק בממד לא פחות חשוב של העשייה הבית ספרית: החינוך החברתי-ערכי. מערכת החינוך בישראל מייחסת חשיבות רבה לפיתוח ערכים חברתיים בקרב בוגריה, דוגמת מעורבות חברתית ותרומה לזולת, שיאפשרו להם לתפקד כאזרחים התורמים לחברה. השגת יעד חינוכי זה מחייבת התנסות מעשית ולימוד פעיל ולא רק לימוד תיאורטי. היבטים כגון תפיסת בית הספר כמעודד מעורבות חברתית ורגישות לאחר ולשונה מעידים על המידה שבה בית הספר משמש כבית לחינוך ולערכים, ולא רק כמוסד לימודי.

אלו הנושאים שמדווחים בתת-הפרק העוסק בסוגיה זו: מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית, מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה, פעילויות פנאי של תלמידים בתחומי העשרה, אמנות וספורט ופעילויות פנאי של תלמידים בתחומי חברה, מנהיגות והתנדבות.

3.3.1 מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" מבקש לבחון את המידה שבה בתי הספר מעודדים תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: מנהיגות בין כותלי בית הספר, פעילות בתנועות נוער, התנדבות למען הקהילה ועוד.

הערה: סוגיה זו תוצג בהמשך גם מזווית הראייה של המורים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים בנושא זה (לפירוט נוסף ר' פרק ההקדמה).

תרשים 39: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

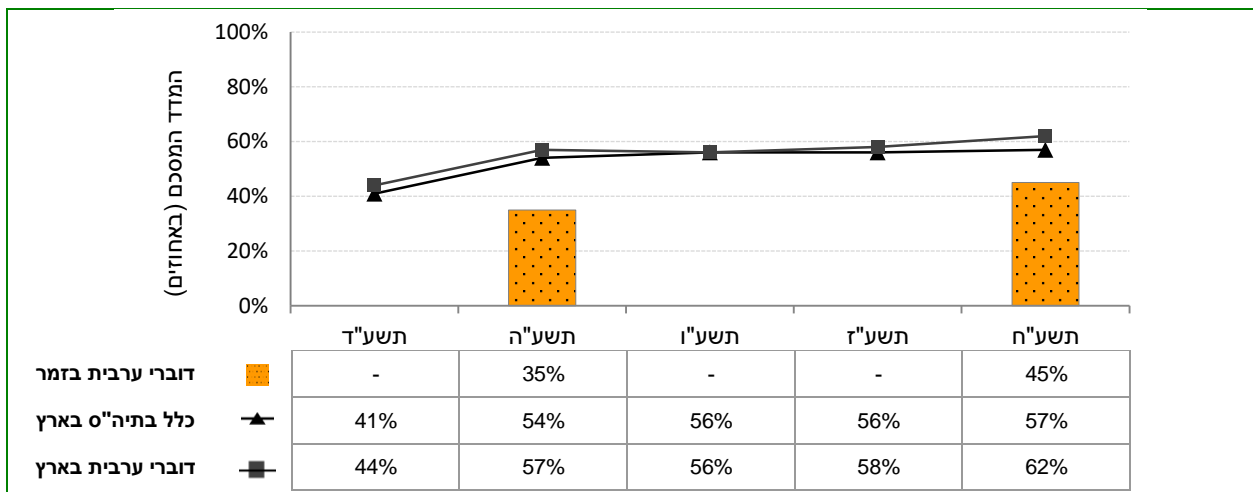
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ברשות המקומית ■ בארץ ■ דוברי ערבית בארץ ■ דוברי ערבית ברשויות ■ מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בבית הספר מעודדים תלמידים לגלות מנהיגות (למשל: להתנדב למועצת התלמידים, ליזום פרויקטים של שיפור בית ספרי ועוד)".</p>
	<p>"בבית הספר מעודדים את התלמידים להיות חברים בתנועת נוער".</p>
	<p>"בית הספר מעודד אותי לקחת חלק פעיל בחיים האזרחיים (כמו להתעניין בנושאים אקטואליים שעל סדר היום הציבורי בקהילה ובמדינה וכו')".</p>
	<p>"בית הספר מעודד אותי לעזור בפעילות התנדבותית למען הקהילה".</p>
	<p>"בית הספר מעודד אותי לקחת חלק במסגרות למעורבות חברתית (כמו מועצת תלמידים, חונכות וכד')".</p>

דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י'-א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 40: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית בתשע"ח ובשנים קודמות

3.3.2 מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

להלן יוצגו תפיסות התלמידים ברשות המקומית בדבר המאמצים שצוות בית הספר משקיע בקידום הסובלנות כלפי האחר והשונה (דוברי שפה אחרת, אנשים עם מוגבלויות, בני דת אחרת וכד').

תרשים 41: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

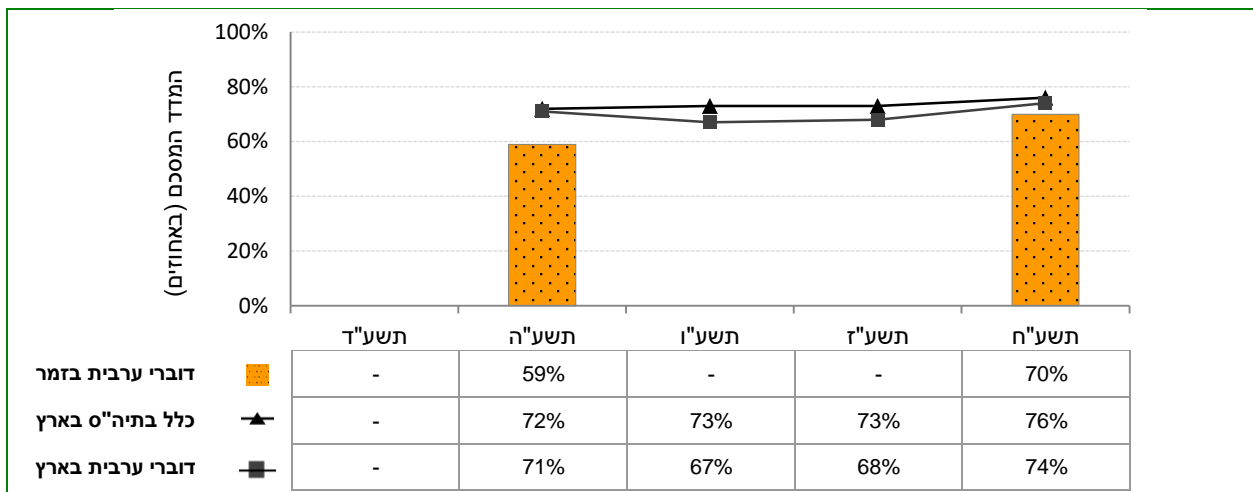
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בבית הספר מעודדים אותנו לגלות סובלנות כלפי האחר והשונה (למשל: דוברי שפה אחרת, אנשים עם מוגבלויות, בני דת אחרת וכו')."</p>
	<p>"התלמידים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד כלפי האחר והשונה (למשל: דוברי שפה אחרת, אנשים עם מוגבלויות, בני דת אחרת וכו')."</p>
	<p>"המורים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד כלפי האחר והשונה (למשל: דוברי שפה אחרת, אנשים עם מוגבלויות, בני דת אחרת וכו')."</p>
	<p>"צוות בית הספר עושה מאמצים כדי לשתף את כל התלמידים בפעילויות, ללא הבדלי מוצא, דת, מוגבלות וכו' (למשל מוודאים שכולם ישתתפו בפעילויות, שתלמידים יהיו חברים גם של תלמידים שונים מהם, שכולם יוזמנו לאירועים חברתיים וכו')."</p>
	<p>"כל התלמידים בבית הספר שלנו, ללא הבדלי מוצא, דת, מוגבלות וכד' משתלבים בחברה באופן מלא (משתתפים בפעילויות, יש להם חברים מהכיתה, מוזמנים לאירועים חברתיים בבית הספר ומחוצה לו וכו')."</p>

דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשווה: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשווה" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת השכבות י"א. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 42: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשווה בתשע"ח ובשנים קודמות

3.3.3 פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט

פעילויות פנאי מזמנות לתלמידים אפשרויות רבות ומגוונות לפיתוח כישורים קוגניטיביים ורגשיים, ליצירת קשרים חברתיים, למימוש עצמי ולקידום התפתחותם האישית (כמו פיתוח תחושת האחריות והעצמאות). יתר על כן, השתתפות של תלמידים בפעילויות פנאי עשויה להקטין את מעורבותם במצבי סיכון. זאת ועוד, במסגרת המאמצים לעידוד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית, בתי ספר מעודדים תלמידים להיות עסוקים ופעילים בשעות שאחרי בית הספר.

התלמידים נשאלו אם הם משתתפים בפעילויות פנאי, המתקיימות בדרך כלל באופן מאורגן אחרי שעות הלימודים. הכוונה היא לפעילויות כגון חוגי אמנויות וספורט, חוגי העשרה וכן פעילויות חברתיות מאורגנות כמו תנועות נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות. כדי ללמוד על היקף ההשתתפות של תלמידים בפעילויות פנאי, חושבו שני מדדים מסכמים אשר ידווחו להלן: בתת-הפרק הנוכחי ידווחו נתונים באשר להשתתפות בפעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט ובתת-הפרק הבא יוצגו דיווחי תלמידים על השתתפות בפעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות. הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ו. אופן חישוב שיעור המדווחים בנושא זה השתנה בתשע"ח ועל כן לא ניתן להשוות את הנתונים המדווחים בחלק זה של הדוח לדיווחים בדוחות קודמים של ראמ"ה.

תרשים 43: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
<p>100% 50% 0%</p> <p>20% 36% 22% 22%</p>	<p>המדד המסכם:</p> <p>פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מדווחים):</p>	
<p>8% 13% 9% 8%</p>	<p>"מתחילת השנה השתתפתי בחוג אמנויות (למשל: מוזיקה, מחול, ציור, דרמה, עיצוב וכו')."</p>
<p>13% 25% 14% 13%</p>	<p>"מתחילת השנה השתתפתי בחוג או באימון ספורט (למשל: כדורגל, כדורסל, התעמלות אומנותית, טניס וכו')."</p>
<p>6% 8% 9% 9%</p>	<p>"מתחילת השנה השתתפתי בחוגי העשרה אחרים (למשל: שחמט, נוער שוחר מדע, טיסנאות, לגו, בישול, בע"ח, שפות, טכנולוגיה ומדע וכו')."</p>

לתשומת ליבך: מדד זה אינו ממוצע, בשונה מאופן חישובם של שאר המדדים המסכמים בדוח. הערה: עבור כל אחת מהפעילויות בתרשים לעיל התבקשו התלמידים לציין האם הם השתתפו בהן השנה באופן קבוע (כלומר, לפחות שעה בשבוע מתחילת השנה), באופן לא קבוע (כלומר, מדי פעם) או לא השתתפו כלל. בתרשים מוצגים שיעורי התלמידים שדיווחו כי הם משתתפים באופן קבוע בפעילויות המתוארות בהיגדים. המדד המסכם מייצג את שיעור התלמידים שהשתתפו בלפחות פעילות פנאי אחת באופן קבוע (דהיינו, ציינו לפחות פעילות אחת מתוך הפעילויות האפשריות הנכללות במדד).

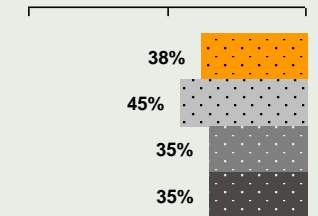
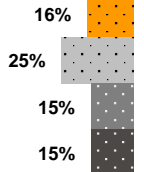
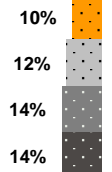
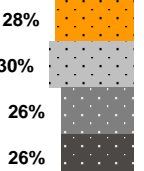

3.3.4 פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות

כאמור לעיל, תלמידים נשאלו אם הם משתתפים בפעילויות חברתיות מאורגנות כמו תנועות נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ו. אופן חישוב שיעור המדווחים בנושא זה השתנה בתשע"ח ועל כן לא ניתן להשוות את הנתונים המדווחים בחלק זה של הדוח לדיווחים בדוחות קודמים של ראמ"ה.

תרשים 44: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות

כלל בתי הספר ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשות מרקע דומה	נתוני המדד/ההיגד בזמר
	המדד המסכם: פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מדווחים):	
	"מתחילת השנה השתתפתי בתנועת נוער או בארגון נוער".
	"מתחילת השנה השתתפתי בתכנית מנהיגות (למשל: מש"צים, מד"צים, מנהיגות צעירה, "ליד קו הזינוק" וכו)".
	"מתחילת השנה התנדבתי באופן קבוע (למשל: בחונכות, התנדבות בבתי חולים, איסוף וחלוקת מצרכי מזון לנזקקים וכו)".

לתשומת ליבך: מדד זה אינו ממוצע, בשונה מאופן חישובם של שאר המדדים המסכמים בדוח. הערה: עבור כל אחת מהפעילויות בתרשים לעיל התבקשו התלמידים לציין האם הם השתתפו בהן השנה באופן קבוע (כלומר, לפחות שעה בשבוע מתחילת השנה), באופן לא קבוע (כלומר, מדי פעם) או לא השתתפו כלל. בתרשים מוצגים שיעורי התלמידים שדיווחו כי הם משתתפים באופן קבוע בפעילויות המתוארות בהיגדים. המדד המסכם מייצג את שיעור התלמידים שהשתתפו בפחות פעילות פנאי אחת באופן קבוע (דהיינו, ציינו לפחות פעילות אחת מתוך הפעילויות האפשריות הנכללות במדד).

פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים

פרק זה מתמקד באינטראקציות הלימודיות שבין מורים לתלמידים, כפי שהן נתפסות בעיני המורים, ובהשפעותיהן על המורים ועל התלמידים. הפרק עוסק בדרכי הוראה-למידה-הערכה, בתרבות בית ספרית תומכת למידה ובחינוך החברתי-ערכי בבית הספר, כפי שהם משתקפים בדיווחי המורים.

4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה

כאשר מבקשים לנתח ולהבין את הסביבה הפדגוגית בבתי הספר הרי שתהליכי ההוראה והלמידה שנעשה בהם שימוש הם לב לבו של התהליך הפדגוגי. אחד ההיבטים המרכזיים של תהליכי ההוראה-למידה בכיתות ומחוצה להן המשתקף בדיווחי המורים הוא נושא ההוראה הדיפרנציאלית בבית הספר.

4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית הספר

שיטות הוראה-למידה המכירות בשונות שבין התלמידים מציעות סביבת למידה עשירה ומגוונת שבה תלמידים יכולים ללמוד באופן עצמאי, בזוגות או בקבוצות. במקום תכנית לימודים בסיסית ואחידה שאמורה להתאים לכל התלמידים, שיטות הוראה המכירות בשונות שבין התלמידים מציעות מבחר של תוכני לימוד ודרכי הערכה המותאמים לתחומי העניין, לנטיות ולרמת היכולת של התלמידים. הנתונים שלהלן מציגים את דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר: באיזו מידה דרך ההוראה של המורים מתבססת על הכרה בשונות שבין התלמידים, ובאיזו מידה המורים מתאימים את דרך ההוראה ליכולת הלמידה, לסגנון ולהיבטים רגשיים ובין-אישיים של התלמיד.

תרשים 45: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר

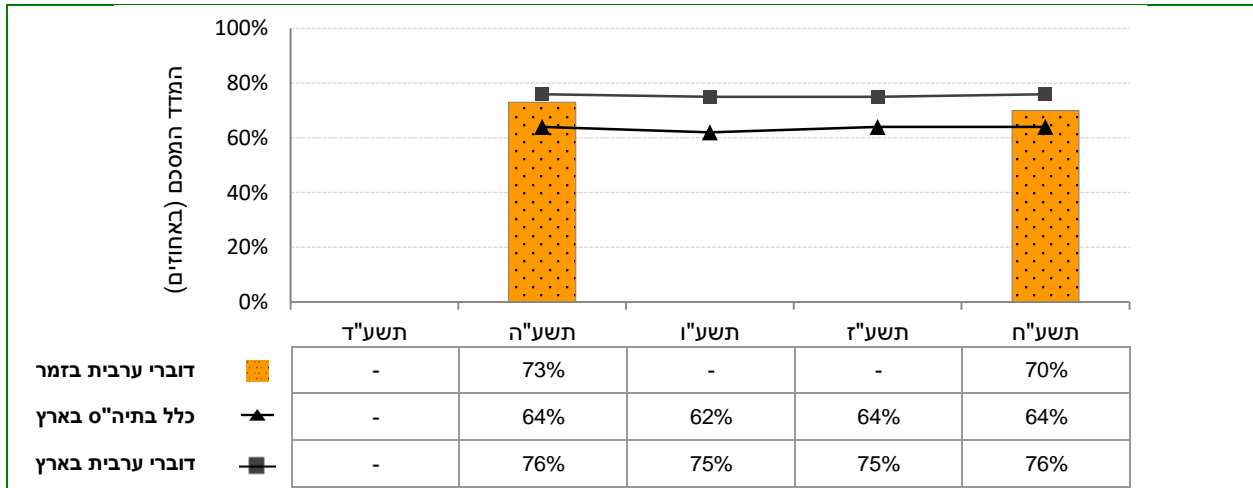
<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>הוראה דיפרנציאלית בבית הספר</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בכיתתך תלמידים שונים לומדים באמצעות חומרי למידה שונים המתאימים להם (כגון חוברות, ספרים, אמצעי המחשה, לומדות, חומרות)".</p>
	<p>"את מאפשרת לכל תלמיד בכיתה להתקדם בהתאם לקצב האישי שלו".</p>
	<p>"תלמידים בכיתתך עובדים על משימות שונות באופן עצמאי במסגרת השיעור".</p>

דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "הוראה דיפרנציאלית בבית הספר" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת המורים בחטיבות העליונות. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 46: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית הספר בתשע"ח ובשנים קודמות

4.2 תרבות בית ספרית תומכת למידה

תרבות בית ספרית מבטאת את מכלול הערכים, הנורמות, דפוסי ההתנהגות והשגרות של בית הספר אשר משותפים (או אמורים להיות משותפים) לכלל באי המוסד החינוכי: הנהלה, מורים, תלמידים, הורים ועוד. התרבות הבית ספרית מכוונת את היעדים של הארגון, משפיעה על בחירתם של כיווני פעולה ומנחה את ההחלטות של חברי הארגון.

הלמידה היא חיונית ומרכזית להתפתחות של כל ארגון קל וחומר עבור בתי ספר. כדי לכונן תרבות בית ספרית תומכת למידה, על הלמידה להיות רכיב מרכזי לא רק בקרב התלמידים אלא גם בקרב המורים. בבתי ספר המתאפיינים בתרבות בית ספרית תומכת למידה שוררת אווירה של אמון, כבוד ודאגה, מחויבות אמיתית לשיתופיות, ותחושת אחריות לתהליכי הלמידה ולאקלים החברתי בבית הספר. בבתי ספר כאלה קשיים של תלמידים נתפסים כאתגר להתמודדות של צוות המורים הנעשית באקלים של קולגיאליזם, בתמיכה של עמיתים ובמאמצים משותפים להשגת המטרות.

הדיווח בנושא זה הורחב ועודכן בשנים תשע"ו-תשע"ז, ונוספו לו היבטים המשקפים תהליכים מרכזיים המתקיימים כחלק מתרבות למידה מתמדת ועדכנית. להלן ידווחו כמה מן ההיבטים המשקפים את התרבות הבית ספרית: ניהול פיתוח הצוות החינוכי, תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר, תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה, עבודה שיתופית של מורים בבית הספר וקליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר.

4.2.1 ניהול פיתוח הצוות החינוכי

פיתוח מקצועי בית ספרי מאופיין, בין היתר, בקיומו של תהליך מובנה ומתוכנן של הערכת עבודת המורה ושל הצבת יעדי התפתחות אישיים בהובלת המנהל. המידע שנאסף באמצעות הערכת מורים יכול לשמש לא רק לקידום הלמידה של המורה היחיד, אלא גם כהזדמנות לחשיפת כלל המורים בבית הספר לפרקטיקות הוראה מיטביות ולהרחבת השימוש בהן.

המדד המסכם "ניהול פיתוח הצוות החינוכי" מבקש לבחון כמה נושאים: הצבת יעדי שיפור אישיים למורים, קיום תצפיות על שיעורים לצורך שיפור ההוראה ושיתוף המנהל בבניית תכנית ההתפתחות המקצועית של המורים.

תרשים 47: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>ניהול פיתוח הצוות החינוכי</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"מאז תחילת השנה הוצבו לך יעדי שיפור אישיים הנוגעים לתהליך ההוראה".</p>
	<p>"מאז תחילת השנה נערכה תצפית על שיעור שהעברת, על ידי אחד (או יותר) מאנשי צוות בית הספר, לצורך שיפור ההוראה".</p>
	<p>"המנהל היה שותף בבניית תכנית ההתפתחות המקצועית שלך לשנה זו".</p>

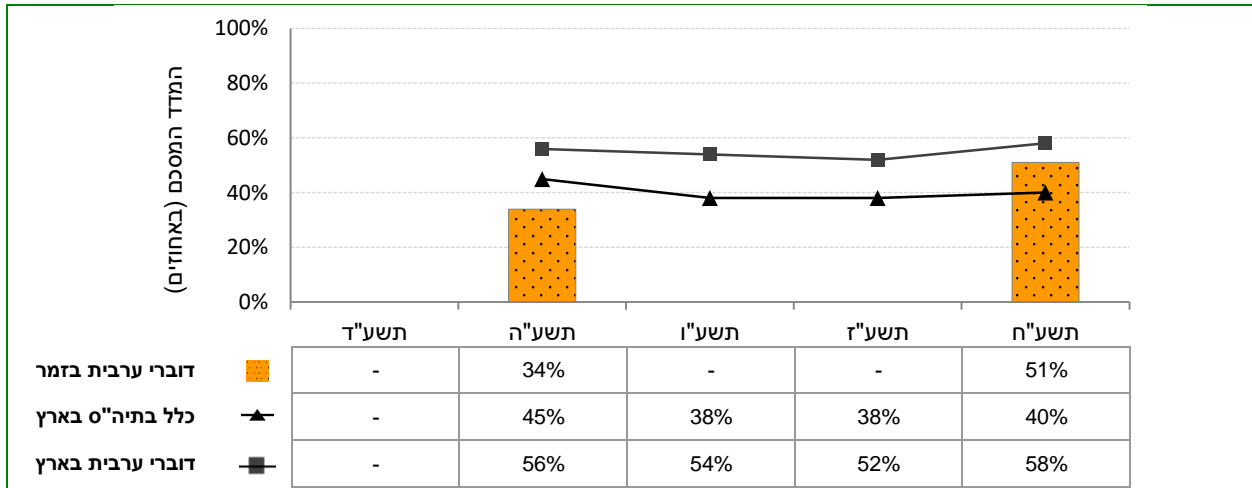
הערה: אפשרויות התשובה על ההיגדים היו "כן" או "לא" ובתרשים מדווח שיעור העונים בחיוב על ההיגדים. המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המורים המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "ניהול פיתוח הצוות החינוכי" בשנים תשע"ה-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת המורים בחטיבות העליונות. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 48: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי בתשע"ח ובשנים קודמות

4.2.2 תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר

תהליך הלמידה של עובד הוראה מתחיל בהכשרה טרום ההוראה וממשיך בכניסה לתפקיד ובלמידה תוך כדי התפקיד. אחת הדרכים לקידום ולביסוס מעמדם של עובדי ההוראה היא הנהגת תהליך מובנה ושיטתי של פיתוח מקצועי לאורך הקריירה המקצועית של המורים. ניהול תהליכי פיתוח מקצועי מוצלחים בבית הספר כולל בין היתר תכנון, הובלה והבניה של תהליכי ההתפתחות והלמידה של צוות בית הספר, בהתאם למדיניות ולצרכי בית הספר, לצרכים המקצועיים של המורים ולשאיפותיהם, ובהלימה לשלבי הקריירה שלהם.

המדד המסכם "תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר" מבקש לבחון באיזו מידה מתקיימים בבתי הספר תהליכים המיועדים לקידום הפיתוח המקצועי של מורים, כמו תכנון שיטתי ומסודר של מסלולי קריירה, דיאלוג עם מורים באשר לצרכי הפיתוח המקצועי שלהם, חיבור תהליכי הפיתוח המקצועי לקדימויות בית ספריות וכד'.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ו.

תרשים 49: דיווחי המורים על תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני הממד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית הספר</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את הממד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בבית הספר מתקיים תכנון שיטתי וסדור של מסלולי קריירה של מורים".</p>
	<p>"בבית הספר מתקיים דיאלוג עם המורים באשר לצרכי הפיתוח המקצועי שלהם".</p>
	<p>"בבית הספר מתקיימים תהליכי חשיבה בדבר החיבור של תהליכי הפיתוח המקצועי לקדימויות ולצרכים הבית ספריים".</p>
	<p>"במסגרת הפיתוח המקצועי הבית ספרי נעשה שימוש בידע הקיים ובכוחות הפנימיים בבית הספר".</p>
	<p>"באופן כללי, תהליכי הפיתוח המקצועי מהווים חלק מרכזי מסדר היום הבית ספרי".</p>

הערה: סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("במידה רבה" או "במידה רבה מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). הממד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המורים המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את הממד. בהתאמה, ערכי הממד נעים בין 0 ל-100.

4.2.3 תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה

פיתוח וקידום מקצועי של מורים הוא חלק מרכזי מתהליכי למידה מתמשכים וארוכים לאורך הקריירה המקצועית של מורים. במערכת החינוך מתקיימים תהליכים רבים, הן תוך בית ספריים והן חוץ בית ספריים, שמטרתם לקדם את רמת המומחיות והמקצועיות של המורים. עולה השאלה באיזו מידה מורים מפיקים תועלת מתהליכי הפיתוח המקצועי השונים שהם עוברים וכיצד ניתן להתאים את תהליכי הפיתוח המקצועי של המורים כך שיתנו מענה טוב יותר לצרכיהם.

כדי ללמוד על תרומת הפיתוח המקצועי, תחילה התבקשו המורים להשיב בראייה כללית אם הם עברו השנה תהליכים של פיתוח מקצועי המובילים לצמיחה והתפתחות. בהמשך נשאלו המורים, שציינו בחיוב כי השתתפו בפיתוח מקצועי מסוג זה, על עמדותיהם כלפי הפיתוח המקצועי שעברו.

המדד המסכם "תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה" מבקש אפוא לבחון את עמדות המורים כלפי התרומה הנתפסת של הפיתוח המקצועי שלהם בסדרה של היבטים, כגון איכות ההוראה, מוטיבציה להוראה וכד'.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ו, והרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה בתשע"ז. על כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בחלק זה של הדוח לנתונים שפורסמו בדוחות ראמ"ה לשנת תשע"ו.

תרשים 50: דיווחי המורים על תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/היגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"הפיתוח המקצועי תורם לידע ולהבנה בתחום הדעת אותו את מלמדת".</p>
	<p>"הפיתוח המקצועי קידם שימוש במגוון חלופות בהערכה המזמנות התייחסות ובחינה של יכולות התלמידים".</p>
	<p>"הפיתוח המקצועי גורם לך לשלב בהיקף רחב יותר דרכי הוראה ולמידה עדכניות כגון: למידת חקר, עבודה מבוססת פרויקטים, עבודה בצוותים וכד".</p>
	<p>"הפיתוח המקצועי תורם למוטיבציה ולסיפוק המקצועי שלך".</p>
	<p>"באופן כללי, לדעתך, הפיתוח המקצועי הופך אותך למורה טובה יותר".</p>

הערות: 1. נושא זה נבדק רק בקרב מורים שהשיבו בחיוב כי השתתפו במסגרות של פיתוח מקצועי השנה, כמפורט לעיל.
 2. סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("במידה רבה" או "במידה רבה מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המורים המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

4.2.4 עבודה שיתופית של מורים בבית הספר

תהליכים שיתופיים המוטמעים באופן מעמיק בחיי היום-יום של בית הספר עשויים להוביל לכינונה של רשת מורים בעלת ידע חיוני לעבודת המורה ולפיתוח קהילת למידה מקצועית, ומסייעים להפחתת בדידותו וניתוקו של המורה בכיתה. שיחה, שיתוף ומשוב הם בעלי משמעות רבה למורים ועשויים לתרום הלכה למעשה לפרקטיקות ההוראה-למידה-הערכה שלהם.

המדד המסכם "עבודה שיתופית של מורים בבית הספר" עוסק בהיבטים שונים של שיתוף הפעולה של מורים בבית הספר, כמו שיתוף מורים בלבטים ובקשיים בהוראה, דיונים משותפים בתכנית העבודה הבית ספרית, עבודת צוות בפיתוח תכניות לימוד וכלי הערכה וכד'.

הערה: לנושא זה נוספו היגדים חדשים אשר הועברו לראשונה בשאלוני תשע"ו על כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בחלק זה של הדוח לנתונים שפורסמו בדוחות ראמ"ה משנים קודמות.

תרשים 51: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>עבודה שיתופית של מורים בבית הספר</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"מורים בבית הספר מקפידים לשתף מורים עמיתים בידע שצברו בהשתלמויות".</p>
	<p>"פגישות הצוות מתועדות והסיכום מופץ לכלל המורים בצוות".</p>
	<p>"המורים בצוות המקצועי מתכננים את כלי ההערכה כמו מטלות, עבודות ומבחנים בעבודה שיתופית".</p>
	<p>"מורים בצוות המקצועי משתפים את עמיתיהם בתכניות או בכלים שפיתחו".</p>
	<p>"הצוות בתחום הדעת מנתח יחד תשובות שגויות של תלמידים וחושב כיצד לסייע להם".</p>

המשך התרשים בעמוד הבא ←

המשך התרשים: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
<p>100% 50% 0%</p>	
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"הצוות בתחום הדעת מפתח יחד חומרי הוראה-למידה".</p>
	<p>"הצוות בתחום הדעת משתף זה את זה בלבטים ובקשיים בהוראה".</p>
	<p>"הצוות בתחום הדעת דן יחד בתכנית העבודה הבית ספרית בתחום הדעת".</p>

4.2.5 קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר

לשלב הכניסה למקצוע ההוראה ו/או לתפקיד חינוכי חדש בבית הספר יש השפעה מכרעת על המשך החיים המקצועיים של עובד ההוראה. ליווי נכון ומסלול מובנה של תהליכי תמיכה והערכה מאפשרים כניסה טובה למערכת, מעצבים זהות מקצועית ואישית, מבנים מחויבות למקצוע ומפחיתים את נשירתם של עובדי הוראה איכותיים.

המדד המסכם "קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר" מבקש לבחון באיזו מידה מתקיימים בבתי הספר תהליכים סדורים ושיטתיים לקליטתם ולליוויים של מורים חדשים ושל בעלי תפקידים חדשים בבית הספר.

הערה: נושא זה הועבר לראשונה בשאלוני תשע"ו, והרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה בתשע"ז. על כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בחלק זה של הדוח לנתונים שפורסמו בדוחות ראמ"ה לשנת תשע"ו.

תרשים 52: דיווחי המורים על קליטה ולייווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>קליטה ולייווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"בבית הספר קיים תהליך סדור ושיטתי של קליטת מורים חדשים".</p>
	<p>"בבית הספר קיים תהליך סדור ושיטתי של קליטת בעלי תפקידים חדשים".</p>
	<p>"בבית הספר מתקיים תהליך סדור ושיטתי של לייווי לבעלי תפקידים, למשל: לרכז שכבה, לרכז מקצוע וכו''".</p>
	<p>"הנהלת בית הספר מייחסת חשיבות רבה לקליטה מיטבית של מורים חדשים".</p>
	<p>"בבית הספר לכל מורה מתמחה או מורה חדש מוצמד חונך מלווה שהוכשר לתפקידו".</p>

הערות: 1. על מקצת ההיגדים הנכללים בנושא שיעור לא מבוטל של מורים לא השיבו או השיבו "לא יודע", ועל כן יש לבחון בזהירות את הדיווחים בנושא זה.
 2. סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם ("במידה רבה" או "במידה רבה מאוד") כמסכימים עם ההיגדים, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המורים המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית הספר

תת-הפרק הבא עוסק באחד ההיבטים המרכזיים של העשייה הבית ספרית בתחום החינוך החברתי-ערכי, המשתקף בדיווחי המורים: מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית.

4.3.1 מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" בוחן את המידה שבה בית הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: שיתוף תלמידים בתהליכי קבלת החלטות בבית הספר, ייזום פעילויות של תלמידים למען הקהילה, קידום השתתפות תלמידים במסגרות חברתיות בבית הספר וכד'. מדד זה מעיד על המידה שבה בתי הספר משמשים כבית לחינוך ולערכים, ולא רק כמוסד לימודי.

הערה: סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים בנושא זה (לפירוט נוסף ר' פרק ההקדמה).

תרשים 53: דיווחי המורים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

<p>כלל בתי הספר</p> <ul style="list-style-type: none"> ברשות המקומית בארץ בארץ דוברי ערבית בארץ דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה 	<p>נתוני המדד/ההיגד בזמר</p>
	<p>המדד המסכם:</p> <p>מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית</p>
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם (% מסכימים):</p>	
	<p>"נציגי התלמידים שותפו בתהליך קבלת ההחלטות לגבי המדיניות הבית ספרית".</p>
	<p>"בית הספר מרבה ליזום פעילות של תלמידים למען הקהילה כגון איכות הסביבה, אירועים, נתינה וכו".</p>
	<p>"בית הספר פועל על מנת לקדם את השתתפות התלמידים במסגרות כגון ועדות בבית הספר, מועצה וכו".</p>
	<p>"בבית הספר מקפידים לקשר את החומר הנלמד בכיתה לתכנים של תרומה לקהילה".</p>

דיווחי המורים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית: השוואה רב-שנתית

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" בשנים תשע"ד-תשע"ח. נתונים אלה מוצגים ברמת הרשות המקומית וברמה הארצית בקרב קבוצת המורים בחטיבות העליונות. הנתונים מדווחים בעבור כלל בתי הספר ובעבור בתי ספר דוברי ערבית בארץ.

תרשים 54: דיווחי המורים על מאמצי בית הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית בתשע"ח ובשנים קודמות

